

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simon Cvetko

Delovanje območnih štabov teritorialne obrambe od ustanovitve do konca
oboroženih spopadov – primer 83. območni štab

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simon Cvetko

Mentor: doc. dr. Damijan Guštin

Somentor: izr. prof. dr. Uroš Svete

Delovanje območnih štabov teritorialne obrambe od ustanovitve do konca
oboroženih spopadov – primer 83. območni štab

Diplomsko delo

Ljubljana, 2016

ZAHVALA

Za vodenje in usmerjanje se zahvaljujem svojima mentorju, doc. dr. Damijanu Guštinu, in somentorju, dr. Urošu Svetetu, ki sta kljub vsem svojim obveznostim vedno našla čas za nasvet in strokovno pomoč.

Zahvaljujem se tudi Ožboltu Fajmutu in Viktorju Jeromlu, ki sta mi s pogovorom pomagala dopolniti in razjasniti delovanje 83. Območnega štaba.

Iskreno se zahvaljujem svojim najbližjim, ki so me z ljubeznijo in nesebično podporo spodbujali in podpirali pri doseganju zastavljenega.

Hvala vsem, ki ste mi na dolgi poti stali ob strani.

Delovanje območnih štabov teritorialne obrambe od ustanovitve do konca oboroženih spopadov – primer 83. območni štab

Republika Slovenija je v procesu osamosvajanja potrebovala in oblikovala svoje oborožene sile z zanesljivim in Sloveniji zvestim kadrom. Teritorialno obrambo (TO) je bilo treba prilagoditi in reorganizirati. S sprejemanjem pravnih podlag za reorganizacijo TO na republiški in pokrajinski ravni se je zamenjalo vodstvo Republiškega štaba za teritorialno obrambo (RŠTO), ki je imenovalo nove poveljnike Pokrajinskih štabov teritorialne obrambe (PŠTO). Z Odredbo o ustanovitvi štabov in zavodov TO v Republiki Sloveniji (RS) z dne 24. aprila 1991 so bile dane zakonske podlage za formiranje 26 Območnih štabov teritorialne obrambe (ObŠTO). 83. ObŠTO Slovenj Gradec, ki je pokrival območje prejšnjih OŠTO Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec, je bil podrejen 8. PŠTO Celje. 83. ObŠTO je bil pri načrtovanju in delovanju omejen z oborožitvijo, štab in prištabne službe so bile v fazi preoblikovanja, štab pa je imel preveliko število podrejenih enot. Vojaška zmaga nad boljše oboroženim nasprotnikom je dokazala, da je bila reorganizacija uspešna in je 83. ObŠTO svoje naloge uspešno in učinkovito opravil.

Ključne besede: teritorialna obramba, štab, obrambna dejavnost

Activities of the regional territorial defence headquarters from its constitution to the end of the armed conflict – a case study of the 83. regional headquarters

In the process of gaining independence, the Republic of Slovenia needed armed forces with reliable and patriotic personnel. The Territorial Defence of Slovenia had to be adapted and reorganized.

With the adoptions of legal causes for the reorganization of the Territorial Defence on the republic and regional levels the leadership of the Territorial Defence Republic Headquarters was replaced. The new leadership named new leaders of the Regional Headquarters of the Territorial Defence.

The adoption of the decree of constitution of the Territorial Defence Headquarters and institutes in the Republic of Slovenia on April 24th 1991 laid legal foundations to form 26 Regional Territorial Defence Headquarters (ObŠTO). 83. ObŠTO Slovenj Gradec, which covered the region of the former Regional Territorial Defence Headquarters Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem and Slovenj Gradec was subordinate to 8. PŠTO Celje.

83. ObŠTO had limited weaponry resources, the Headquarters and accompanying services were in the phase of reorganization and the Headquarters had too many subordinated units.

The military victory over the better-equipped adversary proved that the reorganization was successful. The 83. ObŠTO executed their missions successfully and efficiently.

Key words: territorial defence, headquarters, defence activities

KAZALO

1	UVOD	7
2	METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR	8
2.1	PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA	8
2.2	RAZISKOVALNO VPRAŠANJE	8
2.3	UPORABLJENA METODOLOGIJA.....	8
3	TEMELJNI POJMI	9
3.1	TERITORIALNA OBRAMBA	9
3.2	ŠTAB	9
3.3	OBRAMBNA DEJAVNOST	9
4	TERITORIALNA OBRAMBA V SOCIALISTIČNI REPUBLIKI SLOVENIJI	10
4.1	USTANOVITEV TERITORIALNE OBRAMBE	10
4.2	RAZVOJ TERITORIALNE OBRAMBE	12
4.3	ORGANIZIRANOST TERITORIALNE OBRAMBE	13
5	IZZIVI ZA TERITORIALNO OBRAMBO V ČASU JUGOSLOVANSKE KRIZE	15
5.1	RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE REPUBLIKE SLOVENIJE.....	16
5.2	VZPOSTAVITEV MANEVRSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE (MSNZ)....	17
5.3	SPREJETI PRAVNI UKREPI.....	18
5.4	TERITORIALNA OBRAMBA KOT SLOVENSKA VOJSKA	20
6	OBMOČNI ŠTAB TERITORIALNE OBRAMBE	22
6.1	83. OBMOČNI ŠTAB TERITORIALNE OBRAMBE SLOVENJ GRADEC.....	25
6.2	USTANOVITEV	25
6.3	SESTAVA	26
6.4	ENOTE 83. OBMOČNEGA ŠTABA.....	27
6.5	OBMOČJE	29
7	NALOGE IN NJIHOVA REALIZACIJA 83. OBŠTO OD USTANOVITVE DO KONCA OBOROŽENIH SPOPADOV	31
7.1	NALOGE IN DELOVANJE ŠTABA V PRIPRAVAH NA OBOROŽENI SPOPAD... 31	
7.2	NALOGE IN DELOVANJE ŠTABA V OBOROŽENEM SPOPADU	33
7.3	MOBILIZACIJA	34
7.4	ZAŠČITA MEJNIH PREHODOV	36
7.5	ZAUSTAVITEV OKLEPNE KOLONE JLA	38
7.6	PROTILETALSKA IN PROTIDESANTNA OBRAMBA	40
7.7	VAROVANJE IN BLOKADE OBJEKTOV	42
7.8	KOORDINACIJA S CIVILNIMI STRUKTURAMI IN DRUGIMI OBRAMBNIMI SILAMI 43	
7.9	KOORDINACIJA 8. PŠTO – 83. OBŠTO – ENOTE TO	45
8	ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA	46
9	LITERATURA	49
	PRILOGE	54

SEZNAM KRATIC

TO-----	Teritorialna obramba
RŠTO-----	Republiški štab teritorialne obrambe
PŠTO-----	Pokrajinski štab teritorialne obrambe
RS-----	Republika Slovenija
ObŠTO-----	Območni štab teritorialne obrambe
OŠTO-----	Občinski štab teritorialne obrambe
SRS-----	Socialistična Republika Slovenija
SFRJ-----	Socialistična Federativna Republika Jugoslavija
JLA-----	Jugoslovanska ljudska armada
SLO-----	Splošna ljudska obramba
DS-----	Družbena samozaščita
MSNZ-----	Manevrska struktura narodne zaščite
JOdTO-----	Jurišni odred teritorialne obrambe
PDIVČ-----	Protidiverzantska četa
PDIVV-----	Proti diverzantski vod
AIV-----	Alpsko izvidniški vod
PUČ-----	Pehotna učna četa
SČ-----	Samostojna četa
DIVV-----	Diverzantski vod
EPN-----	Enota za posebne namene

1 UVOD

Vzporedno s političnim osamosvajanjem Slovenije je potekalo postopno oblikovanje lastnih oboroženih sil. Strategija slovenskega vodstva pri prevzemu poveljstva nad Teritorialno obrambo, ki je bila v njegovi delni pristojnosti, je temeljila na doslednem vztrajanju na pravno korektnih utemeljitvah osamosvojitvenega procesa. Z ustavnimi dopolnili 96 in 97 je predsedstvo Socialistične Republike Slovenije (SRS) 4. oktobra 1990 razrešilo poveljstvo Republiškega štaba Teritorialne obrambe (RŠTO), ki je bilo zvesto Jugoslovanski ljudski armadi (JLA). Nov poveljnik RŠTO je najprej predlagal razrešitev tedanjih poveljnikov pokrajinskih štabov TO (PŠTO) in z odlokom razdelil TO na sedem pokrajin. Z reorganizacijo je bil ukinjen tudi PŠTO Koroške, ki je bil ustanovljen leta 1980 in je bil nadrejen občinskim štabom TO Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi in Dravograd. Spomladi 1991 je RŠTO začel izvajati drugo stopnjo preoblikovanja poveljstev TO. PŠTO so imeli preveč podrejenih OŠTO, kar je onemogočalo učinkovito vodenje. Sekretariat za ljudsko obrambo je na podlagi 44. člena zakona o obrambi in zaščiti, s predhodnim soglasjem predsedstva, izdal Odredbo 801/164, s katero je ustanovil območne štabe TO (ObŠTO). Občinski štabi TO so prenehali delovati 30. aprila 1991, ObŠTO pa so začeli delovati 1. maja 1991. 8. PŠTO je za območje OŠTO Slovenj Gradec, Dravograd, Ravne na Koroškem in Dravograd predvidel 83. ObŠTO s sedežem v Slovenj Gradcu; za njegovega poveljnika je imenoval Viktorja Jeromla, načelnik štaba pa je postal Ožbalt Fajmut.

V svojem diplomskem delu se osredotočam na delovanje 83. ObŠTO od ustanovitve do konca oboroženih spopadov. Metodološko-hipotetičnemu okvirju sledi poglavje, v katerem predstavljam ustanovitev, razvoj in organiziranost TO SRS. Opisal bom izzive, s katerimi se je morala soočiti TO v tem času. Naslednji dve poglavji pa sta namenjeni raziskovanju, oblikovanju in delovanju omenjenega štaba. Opisal bom ustanovitev, sestavo in območje štaba in raziskal delovanje od ustanovitve do konca oboroženih spopadov v Republiki Sloveniji. Delo bom končal s sklepnimi mislimi, kjer bom povzel ugotovljeno in odgovoril na postavljena raziskovalna vprašanja.

2 METODOLOŠKO-HIPOTETIČNI OKVIR

2.1 PREDMET IN CILJ PROUČEVANJA

V diplomskem delu sem analiziral delovanje 83. ObŠTO od njegove ustanovitve pa do konca osamosvojitvene vojne. Omenjeni štab bo predmet mojega proučevanja, s pomočjo katerega bom odgovoril na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Opisal sem okoliščine nastanka in razvoja TO. Kasneje sem se osredotočil na reorganizacijo TO in na izzive, s katerimi se je organizacija soočila.

Spoznal sem delovanje TO od njene ustanovitve, podrobneje pa sem se seznanil z notranjo strukturo 83. Območnega štaba Teritorialne obrambe in prispevkom k celotni TO Slovenije.

Cilj diplomskega dela je ugotoviti in preučiti naloge 83. ObŠTO in na podlagi tega odgovoriti na raziskovalna vprašanja.

2.2 RAZISKOVALNO VPRAŠANJE

Med raziskovanjem teme diplomskega dela bom poskušal odgovoriti na naslednja raziskovalna vprašanja:

Katere naloge je imel 83. ObŠTO?

Na katere težave je ObŠTO naletel pri svojem delovanju?

Ali je 83. ObŠTO uspešno opravil svoje naloge?

2.3 UPORABLJENA METODOLOGIJA

Pri raziskavi za svoje diplomsko delo sem s pomočjo metode zbiranja virov najprej opravil pregled dostopnih virov. Z metodo analize in interpretacijo primarnih in sekundarnih virov sem želel zagotoviti verodostojen prikaz podatkov in ugotovitev. Za opisovanje in ugotavljanje dejstev sem uporabil deskriptivno metodo, za ugotavljanje dejstev v njih pa primerjalno zgodovinsko metodo. Pri raziskovanju sem uporabil tudi intervju z vprašanji odprtega tipa.

3 TEMELJNI POJMI

3.1 Teritorialna obramba

Teritorialna obramba je bila komponenta nacionalne obrambe Socialistične Federativne Republike Jugoslavije (SFRJ), katere cilj je bilo organiziranje in izvajanje neposredne obrambe ozemlja in varovanje objektov, komunikacij in notranjih povezav pred delovanjem sovražnika. Način in organizacija obrambe ozemlja se je izvajala s partizanskim načinom bojevanja. TO se uporablja, kadar branilec ne more preprečiti napadalčevega vdora na svoje ozemlje s frontalno obrambo. Namen teritorialne obrambe je ohranjanje splošnega bojnega nadzora na državnem ozemlju, obramba osvobojenega ozemlja, zaščita prebivalstva, objektov in organov oblasti. V SFRJ je TO pomenila izvajanje doktrine splošnega ljudskega odpora. TO je bila sestavljena iz štabov, enot in ustanov, organizirale, oskrbovale in pripravljale so jo republike, pokrajine, občine, krajevne skupnosti in podjetja (Vojna enciklopedija 1975, 762–765).

3.2 Štab

Štab je v oboroženih silah telo funkcionalnih strokovnjakov, ki poveljniku pomaga pri vodenju in poveljevanju enotam v miru in vojni. Vsebuje operativne, obveščevalne, organizacijske, mobilizacijske, izobraževalne in administrativne organe, na čelu katerih je načelnik, ki je istočasno tudi namestnik poveljnika (Vojna enciklopedija 1975, 543–545).

3.3 Obrambna dejavnost

Obrambna dejavnost je vnaprejšnje pripravljanje in izvajanje obrambe države ali družbene skupnosti pred procesi in pojavi v naravi in tistimi ravnanji v odnosih med družbami oziroma državami, za katere sklepa, da so ji nevarna. V sodobnih državah je obrambna dejavnost v prvi vrsti namenjena obrambi pred oboroženim ogrožanjem od drugih držav, zato se v glavnem pozornost posveča oboroženim silam kot specializirani organizaciji za pripravo in izvajanje

oboroženega boja. V obrambno dejavnost se vključujejo poleg državnih še drugi deli sodobne družbe, gospodarstvo, izobraževanje, raziskovanje idr. (Grizold 1999, 39).

4 TERITORIALNA OBRAMBA V SOCIALISTIČNI REPUBLIKI SLOVENIJI

Vojaška doktrina narodnoosvobodilnega boja je Narodno osvobodilno vojsko in partizanske odrede Jugoslavije razdelila na manevrsko in prostorsko strukturo. Prostorska struktura je bila najbolj množičen del oboroženih sil, za katero se že takrat pogosto pojavlja termin partizansko-teritorialna struktura.

Spor in prekinitev stikov s Sovjetsko zvezo v drugi polovici štiridesetih let 20. stoletja pa sta pripeljala do organizacijskih sprememb v oboroženih silah, kar je imelo posebno pomemben vpliv na partizansko-teritorialne enote. Država se je znašla med dvema blokoma in morala iskati svoje rešitve. Konec petdesetih let se je začelo razmišljati o reorganizaciji oboroženih sil, o izrazitejši teritorialni komponenti z organiziranjem vojaških območij, večjim številom partizanskih enot, teritorialnih odredov, čet in diverzantskih odredov.

Z intervencijo na Češkoslovaško pa so se začela v vojaških krogih ugibanja o tem, ali je centralizirana vojska sposobna zaustaviti napadalca. Še bolj se je poudarjal koncept vseljudske obrambe, ki je bil vpeljan v štiridesetih letih in je bil zelo priljubljen pri političnem vodstvu (Kladnik 2007, 16–17).

4.1 USTANOVITEV TERITORIALNE OBRAMBE

Razvoj TO v Sloveniji se je začel 20. novembra 1968 z ustanovitvijo Glavnega štaba za ljudski odpor, podrejenih conskih štabov in poveljstev partizanskih enot (Kladnik 2007, 17).

Na ustanovitev TO so vplivali številni zunanji in notranji dejavniki. Negotovost na Bližnjem vzhodu leta 1967 in posredovanje sil Varšavskega sporazuma na Češkoslovaško 1968 sta najpomembnejša zunanja dejavnika, ki sta vplivala na razvoj in

organizacijo TO. Vojaško posredovanje je obudilo razmišljanja o nujni krepitvi obrambne moči Jugoslavije. Dogodki na Češkoslovaškem so bili priložnost za okrepitev notranje enotnosti in preusmeritev pozornosti od mednacionalnih napetosti. Na veljavnosti sta pridobila socialistična samoupravna demokracija in uresničevanje obrambnega koncepta, kjer bi bil splošni ljudski odpor edini pravilni odgovor. Razvoj samoupravljanja pa se je pokazal tudi v osvojitvi, razčlenitvi in uresnitvi koncepta splošne ljudske obrambe. Družbenopolitične organizacije so začele prevzemati bataljone, čete in diverzantske odrede. Iz teh enot se je novembra 1968 začela razvijati TO. Obliko vojaške organiziranosti, s katero del pristojnosti s področja obrambe prenese na republike, pa je potrdila tudi zvezna skupščina SFRJ (Bolfek 2011, 23–24).

Z zakonom o ljudski obrambi, sprejetim februarja 1969, so se oborožene sile razdelile na JLA in TO, ki je bila formacijsko organizirana v okviru vsake republike. Z ustanovitvijo sekretariata za ljudsko obrambo kot resorja v republiškem izvršnem svetu se je opravil tudi prenos dela pristojnosti in obveznosti za obrambo na republike. Razvoj in delovanje TO sta skupaj z republikami usklajevala uprava pri generalštabu in oddelek v zveznem sekretariatu za ljudsko obrambo (Guštin 2005, 1076).

Primer Češkoslovaške, kjer se stalna vojska ni mogla zoperstaviti napadu članic Varšavskega sporazuma, je prisilil jugoslovansko vojaško strukturo v organiziranje prostorske sestavine. Uvedba TO je ustrezala takrat prevladujoči marksistični doktrini oboroženega ljudstva. TO je vzpostavljena za vodenje dolgotrajnega boja z agresorjem na vsem zasedenem ozemlju, medtem ko bi JLA kot stalna vojska sprejela udare na glavnih smereh prodora sovražnika (Jelušič 1997, 156).

Doktrina, ki so jo v jugoslovanskem vojaškem vodstvu poimenovali »doktrina splošne ljudske obrambe«, je bila v obrambi sestavljena iz treh glavnih komponent: operativna vojska (kopenske enote, protiletalska obramba, vojna mornarica in vojno letalstvo), TO (partizanske, teritorialne, diverzantske enote ter enote službe civilne zaščite) in druge oborožene enote, ki so jih ustanovljale družbenopolitične skupnosti, delovne in druge organizacije. Na kongresu Zveze komunistov v začetku leta 1969 so sprejeli temelje koncepta splošnega ljudskega odpora (SLO), ki je bil trajen in celovit sistem obrambne organiziranosti družbe pred vsemi vrstami splošnih nevarnosti, zasnovan na vsesplošnem sodelovanju ljudstva (Kladnik 2011, 22–23).

4.2 RAZVOJ TERITORIALNE OBRAMBE

Strah pred intervencijo Varšavskega pakta je pospešil uresničitev zamisli o obrambi neodvisnosti države z vključitvijo vsega ljudstva. Sistemu SLO je bila pozneje dodana sestavina notranje varnosti, družbena samozaščita (DS). Sistem SLO in DS je temeljil na dolžnosti vseh državljanov pri obrambi države in državne ureditve z metodami oboroženega in neoboroženega odpora. Razvoj doktrine SLO je povzročil militarizacijo družbe, pri političnih organih na vseh ravneh, občinah in delovnih organizacijah so bili ustanovljeni komiteji za SLO, organizirane so bile številne vaje, vse z namenom prispevati k varnostni kulturi in obrambni pripravljenosti (Guštin 2005, 1077).

Razvoj se je začel z ustanovitvijo Glavnega štaba za splošni ljudski odpor in prvi del je trajal do leta 1974, ko so vzpostavili conske štabe TO in prostorske enote. Za to obdobje je značilen kvantitativen razvoj enot TO. Leta 1971 je republiški zakon o splošnem ljudskem odporu uzakonil teritorialne enote, tedaj so se imenovale partizanske enote. Drugo razvojno obdobje je trajalo od leta 1974 do začetka leta 1980. V tem obdobju se je končalo organiziranje občinskih štabov in s tem notranja razdelitev prostora. Ustanovljena je bila Narodna zaščita kot slovenska posebnost. To obdobje je obdobje utrjevanja teritorialne obrambe kot samostojne komponente oboroženih sil in njene notranje konsolidacije (Kladnik 2011, 28).

Z ustanovitvijo poveljstev, enot in služb TO s slovenskim poveljevalnim jezikom so se začeli za pripadnike slovenske TO tečaji v slovenščini, vzporeden razvoj je doživljala vojaška publicistika. Razvoj vojaškega šolstva in zahteve po sorazmerni zastopanosti narodov so pripeljale do ustanovitve vojaške gimnazije Franca Rozmana - Staneta in katedre za obramboslovje na Univerzi v Ljubljani, kjer je bil omogočen visokošolski študij obramboslovja in vojaških veščin v slovenskem jeziku (Bebler 2002, 104).

Konec sedemdesetih let so vse republiške TO začele kupovati nove tipe pehotnega orožja, sisteme za protioklepno in protizračno obrambo. Program je kreditiral Zvezni sekretariat za ljudsko obrambo, veliko sredstev pa so morale dati tudi občine iz lastnih proračunov (Kladnik 2007, 20).

Tretje razvojno obdobje je trajalo od leta 1980 do obrambne vojne oziroma do leta 1990. Leta 1982 je bil v SR Sloveniji sprejet še tretji zakon na obrambnem področju,

Zakon o ljudski obrambi in družbeni samozaščiti. Za to obdobje je značilna predvsem nadgradnja TO na področju prostorske komponente (Bolfek 2011, 28).

TO Slovenije je bila učinkovita sestavina obrambnega sistema, sposobna samostojnega opravljanja nalog preprečevanja okupacije. V primerjavi z ostalimi je žela najvišje uspehe, brigade TO Slovenije so bile velikokrat razglašene za najboljše v državi (Kladnik 2007, 21).

Jugoslovanski vojaški vrh nikoli ni zares priznal TO kot enakovrednega dejavnika oboroženega boja. TO je bila oborožena z zastarelim orožjem, ki ji ga je iz svoje bojne formacije prepustila JLA, od ekonomske moči republik pa je bilo odvisno dodatno opremljanje. Vendar republike niso smele uvažati orožja iz tujine, monopol nad uvozom so imele ustanove Zveznega ministrstva za obrambo (Jelušič 1997, 157).

4.3 ORGANIZIRANOST TERITORIALNE OBRAMBE

Ustavne spremembe leta 1971 in 1974 so utrdile TO kot poglavitno oboroženo sestavino SLO, štabi pa so se preimenovali v štabe TO, najvišji je bil RŠTO. TO SRS je imela leta 1980 po reorganizaciji namesto 6, 13 pokrajinskih štabov, 60 občinskih štabov, 19 brigad, 13 navadnih in 8 specializiranih odredov, tri divizione protiklepne in protiletalske artilerije, 14 lahkih protiletalskih baterij, 29 minometnih enot, več specializiranih čet, 810 štabov TO v krajevnih skupnostih, ki so vodili 46 čet, 324 vodov in 285 oddelkov TO, 13 čet, 104 vode in 114 oddelkov v delovnih organizacijah. Skupaj je bilo predvidenih 74176 pripadnikov, v resnici pa jih je bilo 80375, kar je bilo 4,25 odstotka prebivalstva republike (Guštin 2005, 1076–1077).

Vojaški vrh je začel leta 1982 spreminjati strateški koncept obrambe države. Zaradi ocen o slabitvi Varšavskega pakta je začela JLA graditi koncept obrambe poglavitnih strateških smeri – vojskovališč. Težišče obrambe je prenesla na zahodni del države v neposredno bližino zveze NATO. Novi razporeditvi je ustrezala tudi reorganizacija JLA v več vojaških območij, od katerih je 5. vojaško območje obsegalo del območja Republike Hrvaške in Slovenijo.

Zaradi nasprotovanja političnih vodstev republik je bila reorganizacija izvedena šele leta 1987. Republike pa so se reorganizaciji upirale zlasti zaradi spremenjenega položaja TO in zaradi izgube sedežev armad (Guštin 2005, 1184).

Namesto šestih armad kopenske vojske, so oblikovali tri bojevališča, oziroma vojaška območja. Znotraj bojevališč so se oblikovali korpusi, štabi TO republik in pokrajin, ki so postali v operativnem pogledu podrejeni poveljstvu bojevališč, conska poveljstva TO pa poveljstvom korpusov. Nova reorganizacija je zanemarila administrativne meje republik in pokrajin. Štabi, enote in zavodi TO so postali del JLA, do česar pa so bili v Sloveniji zelo kritični (Bolfek 2011, 80).

JLA je krepila svoj pomen in vlogo z argumentom moči, ki ga je s konsenzom političnega vodstva prikazala leta 1981 na Kosovu. Posredovanje je vzpodbudilo pripravo načrtov za notranje posredovanje. JLA je poizkušala pridobiti monopol nad vojaško močjo v državi in TO trdno pripeti na visoka poveljstva JLA (Malešič 2004, 31).

Preimenovanje Generalštaba JLA v Generalštab oboroženih sil je pomenil podrejanje brigad TO poveljstvu JLA. Generalštab oboroženih sil je pripravljal tudi novo doktrino TO, s katero bi prevzel vodenje TO in republikam in obema pokrajinama prepustil zgolj financiranje TO (Kladnik 2007, 21).

Generalštab oboroženih sil v Beogradu je vodil kadrovsko politiko, usmerjeno v postopno zamenjavo vseh častnikov, ki so bili ocenjeni kot nezanesljivi in bi dali prednost Sloveniji pred Jugoslavijo. Na vodstvene položaje so pošiljali aktivne oficirje JLA, celotna struktura TO pa je bila izpostavljena pritiskom zveznih vojaških ustanov, ki so si jo hotele popolno podrediti in ločiti od svojega okolja (Mikulič 2005, 31–32).

Kolektivno predsedstvo države se generalom ni moglo vsiliti kot avtoriteta, primerljiva Titu. Odsotnost vrhovnega poveljnika in obstoj Jugoslavije izven obeh vojaških blokov, ki segata do njenih mej, sta bila vzrok pridobivanja moči vojaške strukture, ki je preusmerjala pozornost v notranjega sovražnika (Guštin 2005, 1184). Slaba zastopanost Slovencev v profesionalnem vojaškem kadru je bila posledica neprivlačnosti poklica in pogostih premeščanj, kar so poizkušali reševati s propagiranjem poklica častnika,

ustanovitvijo vojaške gimnazije Franca Rozmana s slovenskim učnim jezikom in 1974 Katedre za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. Kljub trudu je bil delež častnikov slovenske narodnosti trikrat manjši od povprečja v primerjavi z deležem prebivalstva. Samo med generali, ki so jih izbirali na podlagi strokovnih kriterijev in enakomerne nacionalne zastopanosti, je bil delež Slovencev nad ravnijo deleža v prebivalstvu (Guštin 2005, 1075).

5 IZZIVI ZA TERITORIALNO OBRAMBO V ČASU JUGOSLOVANSKE KRIZE

Kriza se je pokazala v zmanjšanju zveznih, republiških in občinskih sredstev za vojsko. Pomanjkanje proračunskih sredstev je JLA delno nadomestila z uveljavljanjem samooskrbe (ekonomije, farme, posestva), predvsem pa s povečanjem prodaje orožja in vojaške opreme neuvršenim državam (Guštin 2005, 1184).

»Jugoslovanska ljudska armada se je posledicam konca hladne vojne poskušala izogniti tako, da se je preusmerila v opravljanje notranje policijske funkcije. Za armado, ki je zrasla iz ljudstva in se je pri obnavljanju svoje legitimnosti vedno sklicevala na zgodovinsko voljo ljudstva, je bil to nevaren preobrat« (Jelušič 1997, 136).

Vodenje JLA ni bilo podvrženo javnemu ali skupščinskemu nadzoru, o njenih finančnih zahtevah in o poslovanju ni bilo nobene razprave. Propagandisti so jo slavili kot nadaljevanje partizanske in revolucionarne tradicije in varuhinjo Titovega izročila. Čeprav je bila velik porabnik državnega proračuna, z obsežno lastno industrijo in preprodajo doma in v tujini izdelanega orožja eden največjih podjetnikov v državi, je preprosto ni bilo dovoljeno niti mogoče kritizirati (Vodopivec 2006, 485).

»Ob oživljanju razprav o položaju slovenskega naroda v državi in ob hkratni krepitvi centralizma v federaciji je rasla politična vloga JLA; jemala si je pravico edinega varuha državne integritete in vladajočega sistema in neposredno posegala v politično dogajanje.« (Prunk in Ivanič 1996, 151).

S sodelovanjem armade v političnih sporih in opredeljevanjem vojaškega vrha glede medrepubliških vprašanj je JLA iz poroka državne integritete postajala stranka v političnih sporih (Guštin 2005, 1184).

5.1 RAZOROŽITEV TERITORIALNE OBRAMBE REPUBLIKE SLOVENIJE

Republiški štab teritorialne obrambe (RŠTO) pod vodstvom poveljnika generalpodpolkovnika Ivana Hočevarja je decembra 1989 podrejenim štabom ukazal izdelavo »načrtov za zagotovitev potrebnega skladiščnega prostora znotraj objektov JLA«. Republiški štab TO ni zbiral podatkov o manjkajočem skladiščnem prostoru, temveč natančne podatke o količinah ter vrstah orožja in streliva, ki ga TO hrani zunaj objektov JLA (Bolfek 2011, 83).

Po prvih večstrankarskih volitvah aprila 1990 se je začelo preračunavanje, kaj so volitve prinesle. Vojaški vrh se je že med volitvami odločil omejiti dosegljivost orožja novoizvoljeni oblasti s prevzemom neposrednega nadzora nad orožjem TO. 14. maja 1990 je generalštab izdal ukaz, ki ga je RŠTO tudi neproblematično sprejel in začel izvajati, ne da bi z njim seznanil svojega vrhovnega poveljnika, predsedstvo republike. Izdelal je načrt, po katerem so bili dolžni PŠTO, OŠTO in celo upravni organi v nekaj dneh brez običajnih skladiščnih postopkov prepeljati vse orožje v vojašnice JLA (Prebilič in Guštin 2006, 11–12).

Zastarelo in trofejno orožje, ki ga TO ni več nameravala uporabiti, je bilo predano JLA v drugi polovici aprila 1990. Konec aprila pa je bila v Beogradu seja Vojnega sveta, na kateri so sprejeli vse potrebno za razorožitev TO. Vojaškim starešinam so pojasnili protirevolucionarni in protijugoslovanski značaj političnih sprememb v Sloveniji in na Hrvaškem. Ivan Hočevar, poveljnik republiškega štaba TO, ki se je udeležil seje Vojnega sveta, je po ukazu, dobljenem v začetku maja, za koordinatorja akcije v Sloveniji določil načelnika republiškega štaba TO generala Draga Ožbolta (Bolfek 2011, 83).

Z začetkom razoroževanja TO 17. maja 1990 so se v nekaterih občinah pojavili dvomi. Predsedniki občin, ki se z ukazom niso strinjali, so obveščali novo slovensko vlado, ki je bila ravno v fazi prevzemanja dolžnosti (Švajncer 1993, 11).

Štabi TO so od novih republiških oblasti zahtevali jasna navodila o tem, kako ravnati pri odvzemu orožja. Po eni strani so imeli ukaz višjega poveljstva, RŠTO, naj nemudoma oddajo orožje. Po drugi strani pa je takšno ravnanje v nasprotju z interesi Slovenije, ki so jo morali braniti. Le predsedstvo republike kot najvišji organ vodenja je imelo formalno pristojnost, da akcijo ustavi. Predsednik Kučan je zahteval od generala Hočevarja uradno pojasnilo o odvzemu orožja, dobil pa je le neprepričljive argumente o varnostnih ukrepih (Mikulič 2005, 21).

Ukaz o razorožitvi je zaposlene v TO postavil v položaj. Na eni strani ukaz in popolna tajnost njegove izvedbe, na drugi strani pa zavedanje, da izvrševanje pomeni ogrožanje osamosvojitvenih procesov v Sloveniji. Večina teritorialcev se je odločila za Slovenijo, obveščali so novo oblikovano oblast, ki je imela vpliv na preprečitev izvajanja zakona. Po zahtevi predsedstva in prejšnji brzojavki sekretarja za ljudsko obrambo je bila akcija ustavljena. Kljub temu je bilo pod nadzorom JLA že približno 70 odstotkov orožja (Kladnik 2007, 22).

5.2 VZPOSTAVITEV MANEVRSKE STRUKTURE NARODNE ZAŠČITE (MSNZ)

Iz spontanega odpora proti nezakonitemu pobiranju orožja TO, ki ga je potem s svojim sklepom »pokrilo« predsedstvo Republike Slovenije in se s tem uveljavilo kot dejanski poveljnik slovenskih oboroženih sil, je zrasla ena najbolj organiziranih in najbolj konspirativnih akcij, kar jih je bilo izpeljanih na ozemlju Slovenije v novejši dobi. Rezultat te akcije je bila 20.000-glava oborožena formacija, ki je bila sposobna slabe tri mesece po razorožitvi slovenske TO ob tesni naslonitvi na specialno in posebne enote slovenske milice zavarovati Slovenijo pred kakršnimkoli oboroženim presenečenjem (Janša 1992, 49–50).

MSNZ je po eni strani odziv na grožnje Beograda s popolno podreditvijo, umeščena pa je v obstoječe nacionalnovarnostne strukture, ki jih je nadzorovala novoizvoljena slovenska oblast na republiški, pokrajinski in občinski ravni. Formiranje novih evidenc

vojaških obveznikov pa je imelo za cilj iztrganje TO iz sistema jugoslovanskih oboroženih sil in realiziranje vojaških komponent oboroženih sil (Svete 2011, 22–25).

Po oddaji orožja v hrambo v vojašnico v Celju se je vloga TO deloma pasivizirala. Njeno vlogo je prevzela skrivna obrambna organizacija, avgusta 1990 legalizirana kot Manevrska struktura Narodne zaščite (MSNZ). MSNZ je bila organizirana v dve liniji, vojaško in policijsko. V štirih mesecih skrivnega delovanja je organizacija, ki se je pripravljala za odpor proti morebitnemu posredovanju JLA, v Sloveniji pripravila vrsto skrivnih skladišč orožja. Ob prenosu organizacije v Teritorialno obrambo je imela 1500 pripadnikov. Načelnik MSNZ Koroške Mladen Mrmolja je v začetku oktobra 1990 ocenil, »da so enote narodne zaščite Koroške sposobne resno ovirati delovanje zasedbenih sil, vendar ne morejo prevzeti iniciative ali v celoti preprečiti energičnih akcij večjih, predvsem oklopnih, enot« (Prebilič in Guštin 2006, 20–21).

Po prenosu vojaškega dela MSNZ v TO, se je začela obnova TO z reorganizacijo poveljevanja. Nova poveljniška struktura TO je imela nalogo izvedbe reorganizacije po pokrajinah (Prebilič in Guštin 2006, 21).

5.3 SPREJETI PRAVNI UKREPI

»Bolj kot kjerkoli drugje so spremembe na vojaško-obravnem področju vezane na spremembo ustave in sistemskih zakonov.« (Janša 1992, 44).

Krepitev državnosti slovenske republike je sovpadala z nikoli zamrlo idejo slovenskega prebivalstva o lastni nacionalni državi. Bila je eno najpomembnejših varoval, ki se jih je slovenska politika domislila in naraven odziv večine prebivalstva. Prizadevanje za spremembo ustavnega reda v smeri večanja pristojnosti republike je hitro dobilo oznako politične kontrarevolucije, če ne celo sodne kvalifikacije delovanja proti ustavni ureditvi Socialistične federativne republike Jugoslavije. Posledično je bila strategija slovenskega vodstva v procesu osamosvajanja dosledno vztrajanje na pravno korektnih utemeljitvah vsakega osamosvojitvenega koraka, predvsem v obliki ustavnih amandmajev (Prebilič in Guštin, 2006, 9–10).

Republiški organi, ki so bili izvoljeni, so dobili s posebnim zakonom za izvedbo plebiscita zadolžitev, da pripravijo vse potrebno, da Slovenija po šestih mesecih začne delati kot samostojna država. Če so hoteli to uresničiti, so morali nujno posegati na področja izključne zvezne pristojnosti (Bučar 2011, 330–331).

V drugi polovici leta 1990 je republiška skupščina v Ljubljani sprejela vrsto osamosvojitvenih izjav in sklepov. Z Deklaracijo o suverenosti Republike Slovenije je 2. julija razglasila, da »politični, gospodarski in pravni sistem« v Sloveniji temelji le na republiški ustavi in zakonih. Zvezni zakoni pa veljajo samo, če niso v nasprotju z republiškimi (Vodopivec 2006, 502).

Po sprejemu Deklaracije o neodvisnosti v juniju 1990 je Skupščina določila enoletni rok za sprejem nove ustave in postopek za ugotovitev, kateri zvezni predpisi v Republiki Sloveniji ne veljajo več, ter umaknila slovensko delegacijo iz zveznega zbora skupščine SFRJ. 28. septembra 1990 je skupščina z novimi ustavnimi spremembami določila, da sama odloča o služenju vojaškega roka, o TO in njenem poveljniku ter ukinila veljavnost številnih zveznih predpisov (Prunk in Ivanič 1996, 159–160).

Razglašeni ustavni dopolnili 96 in 97 k ustavi Republike Slovenije sta bili velik korak naprej pri pridobivanju suverenosti na obrambnem področju. Pristojnost nad TO v miru in v primeru izrednih razmer je bila prenesena na republiško predsedstvo. V primeru napada od zunaj pa je Slovenija še vedno spoštovala enotnost skupnih oboroženih sil SFRJ (Janša 1992, 73).

29. marca 1991 so vsi trije zbori Skupščine Republike Slovenije sprejeli Zakon o obrambi in zaščiti. Zakon je urejal organiziranost, pripravljanje in delovanje obrambnega sistema v primeru ogroženosti svobode, neodvisnosti, suverenosti in ozemeljske celovitosti RS. Vodenje in poveljevanje TO so poleg predsedstva RS prevzeli poveljnik TO RS, poveljniki pokrajin, območij, poveljniki enot in upravniki zavodov. TO je bila sestavljena iz štabov, enot in zavodov ter ima mirnodobni in vojni sestav (Bolfek 2011, 87).

Z zakonom o Splošni ljudski obrambi je TO podrejena Predsedstvu Republike Slovenije, njen vrhovni poveljnik pa je predsednik predsedstva. Združitev obrambnega ministrstva in republiškega štaba TO pa je pomenil izločitev vrhovne komande

Jugoslavije in JLA iz odnosa s TO. S takšno obliko organiziranosti so vsi akti, ukazi in druge zahteve vrhovne komande ter ZSLO proti republiškememu štabu TO izgubili ves pomen in vodstveno moč po liniji subordinacije v oboroženih silah Jugoslavije (Kolšek 2001, 47).

27. aprila 1991 so bili v Uradnem listu RS objavljeni še Zakon o vojaški dolžnosti, Odredba o ustanovitvi štabov in zavodov TO v RS in Odredba o določitvi kriterijev za formacijo stalnega sestava ObŠTO (Bolfek 2011, 87).

Zakon o vojaški dolžnosti, ki je začel veljati 5. maja 1991, je odredil, da slovenski državljani služijo vojaški rok v Teritorialni obrambi in organih za notranja zadeve sedem mesecev. Dopuščal je ugovor vesti in predvideval možnost služenja vojaškega roka brez orožja ali v nadomestni civilni službi (Guštin 2005, 1330).

Osamosvojitve Slovenije je bila normativno temeljito pripravljena in je temeljila na veljavni zakonodaji oziroma na jugoslovanski in slovenski ustavni ureditvi. Še pred sprejetjem Temeljne ustavne listine o samostojnosti in neodvisnosti so tako poslanci sprejeli še zadnji, 100. amandma k slovenski ustavi iz leta 1974. Ta je uzakonil državne simbole, grb in zastavo, pod katerimi se je Slovenija osamosvojila in začela delovati kot samostojna in neodvisna država (Čepič 2005, 1331).

5.4 TERITORIALNA OBRAMBA KOT SLOVENSKA VOJSKA

»Pomemben del priprav na osamosvojitve Slovenije je bilo postopno oblikovanje njene lastne vojaške sile. Ta, brez dvoma ključen korak osamosvajanja je bil zaradi občutljivosti, zakonskih omejitev in nasprotnika, to je JLA, voden posebej pazljivo in zadržano« (Guštin 2005, 1328)

S prizadevanji za osamosvojitve je Slovenija začela organizirati svoj obrambni sistem in po zakoniti poti prevzeti poveljstvo nad TO. Predsedstvo je po spremembi zakonodaje (ustavni dopolnili 96 in 97) 4. oktobra dejansko razrešilo poveljnika RŠTO Hočvarja in za novega vršilca dolžnosti poveljnika TO postavilo rezervnega majorja Janeza Slaparja. Federalni vrh je izjavil, da za poveljnika TO šteje generalmajorja Hočvarja, kar je vodilo v novo zaostroitev, ki pa ni segla v podrejene štabe in enote. TO se je v jesenskih in zimskih mesecih pod novim poveljstvom in v pristojnosti

sekretariata za ljudsko obrambo preobrazila v oboroženo silo Slovenije (Prebilič in Guštin 2006, 13).

Nov RŠTO je začel delovati oktobra 1990. Novemu poveljniku Slaparju se je pridružil samo majhen del prejšnjega štaba, večina pripadnikov Hočevarjevega štaba je ostala zvesta JLA. Zato je oblikovanje novega štaba potekalo zelo počasi in do napada JLA še ni bilo končano (Švajncer 1993, 26).

Novi poveljnik RŠTO Janez Slapar je najprej predlagal razrešitev tedanjih poveljnikov pokrajin in z odlokom razdelil TO na sedem pokrajin, ki so jih vodili novi komandanti teritorialnih pokrajin. JLA se je odzvala z zasedbo RŠTO na Prežihovi (Pesek 2007, 216).

S prehodom PŠTO pod pristojnost republike je bilo potrebno vzpostaviti novo organizacijo dela v PŠTO. Glavne naloge pri reorganizaciji so bile premeščanje zaposlenih in vzpostavitev novega sistema financiranja. Zaradi zamujanja pri sprejemu novega zakona o obrambi so občinski štabi TO ostali še naprej v vlogi občinskih vojaških organov. Počasno sprejemanja nove zakonodaje, upočasnitev reorganizacije TO na občinskem nivoju in ureditev statusa zaposlenih so predstavljali največje izzive (Kranjc 2001, 33).

Vojaške priprave na osamosvojitve so bile povezane z reorganizacijo TO, sprejemanjem potrebnih normativnih okvirjev, usposabljanjem enot in štabnim načrtovanjem. Glavni načrti za uporabo enot TO in milice so bili Nabava, Jezero in Kamen. V načrtu Nabava je bil predviden odvzem orožja iz skladišč TO, ki so bila pod nadzorom JLA. Načrt Jezero je zajemal oblikovanje sprejemnih centrov za pripadnike JLA, postopke za sprejem civilnih in vojaških oseb JLA ter obveznikov na služenju vojaškega roka. Načrt Kamen pa je zajemal ponovno osvojitve mejnih prehodov, ki so jih zasedle enote JLA (Kopač, Grošelj, Prebilič, Svete 2004, 48–49).

Na predlog Janeza Janše je Predsedstvo Republike Slovenije 18. marca ustanovilo Republiško koordinacijsko skupino, ki je imela nalogo uskladiti obrambne priprave in v vojni operativno voditi operacije TO, policije in civilne obrambe. Med vojno sta organ neposredno vodila Janez Janša in Igor Bavčar (Švajncer 1993, 23).

Z novo ustavo je Predsednik Republike Slovenije postal vrhovni poveljnik TO. Upravne in strokovne zadeve s področja obrambe je na državni ravni opravljalo Ministrstvo za obrambo. RŠTO je neposredno vodil in poveljeval TO Republike Slovenije, vsem njenim štabom, enotam in učnim centrom. RŠTO je vodil načelnik, imel je pomočnike, ki pa so bili hkrati načelniki oddelkov. Nekatere enote, kot na primer letalska brigada in brigada protizračne obrambe, so bile neposredno vezane na RŠTO, druge enote so bile v sestavi PŠTO. Celotno ozemlje Slovenije je bilo razdeljeno na sedem pokrajin, ki so bile razdeljene na ObŠTO in so zajemale eno ali več občin (Švajncer 1992, 33).

6 OBMOČNI ŠTAB TERITORIALNE OBRAMBE

Leta 1989 je delovna skupina Sveta predsedstva SRS za ljudsko obrambo v sodelovanju z republiškiimi upravnimi organi izdelala analizo stanja in razvoja pokrajin v SR Sloveniji. V predlogu nove reorganizacije pokrajin SRS se je RŠTO zavzemal za opredelitev pokrajin v miru in vojni. Predlagali so, naj pokrajine upoštevajo orografsko-hidrografske pogoje in ovire, komunikacijske smeri, bazna območja za manever ter razporeditev bojnih in nebojnih materialnih sredstev z zadostno globino operativnih smeri za načrtovanje in izvajanje bojnih dejavnosti.

Svet predsedstva SRS za Ljudsko Obrambo je analizo obravnaval na seji 2. februarja 1990 in predlagal Predsedstvu Socialistične Republike Slovenije, naj sprejme predlog, s katerim se Slovenija razdeli iz prejšnjih 13 na 7 pokrajin. Prav tako je bilo potrebno prilagoditi organiziranost štabov TO, republiških organov in zagotoviti učinkovite zveze. RŠTO je dobil nalogo prilagoditi organiziranost in sestavo PŠTO kot območnih enot RŠTO in zagotavljati finančne, materialne in druge pogoje za delo. Nova razdelitev je povečala možnosti za uspešno uresničitev pravic in dolžnosti odgovornih organov za organiziranje in vodenje splošnega ljudskega odpora v vseh razmerah in na celotnem ozemlju. Reorganizacijo je pričel stari RŠTO pod vodstvom Ivana Hočevarja, delo pa dokončal novi RŠTO pod poveljstvom Janeza Slaparja, ki je 4. oktobra 1990 v prostorih republiškega sekretariata za Ljudsko Obrambo izvedel primopredajo dolžnosti poveljnikov pokrajin TO in po predhodnem soglasju Predsedstva SR Slovenije imenoval vršilce dolžnosti poveljnikov pokrajin (Bolfek 2011, 84–86).

Glavne naloge v naslednjih mesecih so bile povezane z reorganizacijo TO, saj smo morali iz prejšnjih pokrajin, ki so pokrivalo več občin, narediti novo pokrajinsko poveljstvo z novimi območnimi poveljstvi ter preoblikovati mnoge dotedanje enote. Pri tem je šlo za organizacijske, materialne, kadrovske, finančne, prostorske rešitve, ki so bile uspešno izvršene do konca leta. Veliko je bilo usklajevanja z organi lokalnih skupnosti, saj smo se takrat financirali iz občin. (Krajnc 2001, 25)

V januarju 1991 se je nadaljevala reorganizacija TO, pokrajinski štabi teritorialne obrambe (PŠTO) so prešli v pristojnost republike, občinski štabi TO pa so zaradi zavlačevanja sprejemanja zakonodaje še vedno ostali v vlogi občinskih vojaških organov (Krajnc 2001, 33).

Spomladi 1991 je RŠTO začel izvajati drugo stopnjo preureditve poveljstev TO. OŠTO, ki so kazali marsikatero ostalino preteklega partikularizma, naj bi nadomestili območni štabi. Pokrajinska poveljstva so imela podrejenih preveč občinskih štabov, njihovo število je bilo treba zaradi učinkovitejšega vodenja zmanjšati (Prebilič in Guštin 2006, 22).

Sekretariat za ljudsko obrambo Republike Slovenije je na podlagi 44. člena zakona o obrambi in zaščiti (Uradni list RS, št. 15/91) in po predhodnem soglasju predsedstva Republike Slovenije izdal Odredbo št. 801/164 o ustanovitvi štabov in zavodov TO v Republiki Sloveniji, s katero je ustanovil območne štabe Teritorialne obrambe.

Na območju Dolenjske pokrajine je bil ustanovljen 2. pokrajinski štab TO s sedežem v Novem mestu in podrejenimi območnimi štabi:

- 21. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Novem mestu,
- 23. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Črnomlju,
- 25. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Brežicah in
- 27. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Ribnici.

Na območju Gorenjske pokrajine je bil ustanovljen 3. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Kranju in podrejeni območni štabi:

- 31. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Kranju,
- 33. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Radovljici in
- 35. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Škofji Loki.

Na območju Južnoprimorske pokrajine so bili ustanovljeni 4. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Postojni in podrejeni območni štabi:

- 41. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Cerknici,
- 43. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Izoli in
- 45. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Sežani.

Na območju Ljubljanske pokrajine so bili ustanovljeni 5. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Ljubljani in podrejeni območni štabi:

- 51. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v občini Ljubljana Šiška,
- 53. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Logatcu,
- 55. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Domžalah in
- 57. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Grosuplju.

Na območju Severnoprimorske pokrajine so bili ustanovljeni 6. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Novi Gorici in podrejena območna štaba:

- 61. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Novi Gorici in
- 63. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Tolminu.

Na območju Vzhodnoštajerske pokrajine so bili ustanovljeni 7. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Mariboru in podrejeni območni štabi:

- 71. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Mariboru,
- 73. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Ljutomeru,
- 75. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Murski Soboti,
- 77. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem na Ptuj in
- 79. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Slovenski Bistrici.

Na območju Zahodnoštajerske pokrajine so bili ustanovljeni 8. pokrajinski štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Celju in podrejeni območni štabi:

- 81. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Žalcu,
- 83. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Slovenj Gradcu,
- 85. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Slovenskih Konjicah,
- 87. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Trbovljah in
- 89. območni štab za Teritorialno obrambo s sedežem v Velenju.

Skupaj je bilo ustanovljenih sedem pokrajinskih štabov za teritorialno obrambo in šestindvajset območnih štabov za teritorialno obrambo. Območni štabi so začeli delovati 1. 5. 1991, potem ko so s 30. 4. 1991 prenehali delovati občinski štabi za teritorialno obrambo. Območni štabi za Teritorialno obrambo so po začasnem mobilizacijskem

razvoju Teritorialne obrambe Slovenije v svojo sestavo sprejeli vse vojne enote ukinjenih občinskih štabov teritorialne obrambe (Teropšič 2011, 16–17).

Z Zakonom o obrambi in zaščiti z dne 6. aprila 1991 so bile dane tudi zakonske podlage za reorganizacijo, formiranih je bilo 26 ObŠTO. Na poveljniških dolžnostih so ostali posamezniki, ki so z delovanjem v MSNZ ali drugod potrdili svojo pripravljenost braniti svobodno in demokratično Slovenijo (Švajncer 1997, 18).

Zaradi zavlačevanja pri sprejemanju zakona o obrambi in upočasnitve reorganizacije TO na občinski ravni je bilo združevanje občinskih štabov v območne štabe dolgotrajnejše. Združevanje občinskih štabov TO v območne štabe TO na področju 8. PŠTO se je končalo maja, 15. maja je začel delovati 89. ObŠTO, vsi drugi pa v dneh od 20. do 25. maja 1991 (Porš 2011, 435).

6.1 83. OBMOČNI ŠTAB TERITORIALNE OBRAMBE SLOVENJ GRADEC

Poveljnik 8. PŠTO Viktor Krajnc je z reorganizacijo OŠTO v pet novih Območnih štabov za nove poveljnike območij imenoval Adija Vidmajerja za celjsko območje s sedežem v Žalcu, Matjaža Piškurja za Zasavje s sedežem v Trbovljah, Alojza Grolegerja za konjiško-kozjansko območje s sedežem v Slovenskih Konjicah, Jožeta Prislana za savinjsko-šaleško območje s sedežem v Velenju in Viktorja Jeromla za območje Koroške s sedežem v Slovenj Gradcu (Krajnc 2001, 37).

6.2 USTANOVITEV

Republiški sekretariat za ljudsko obrambo je z Odredbo o ustanovitvi štabov in zavodov TO v RS, Odredbo o določitvi kriterijev za formacijo stalnega sestava območnih štabov TO ter Odredbo o razvrstitvi območnih štabov v variante mirnodobnih formacij oblikoval 83. ObŠTO s sedežem v Slovenj Gradcu (Korent 2008, 97).

Občinski štabi TO Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec so prenehali delovati 30. aprila 1991. Območni štab TO Slovenj Gradec, ki je pokrival območje prejšnjih občinskih, pa je bil podrejen 8. PŠTO ZŠP Celje. Reorganizacija TO,

ki se je postopoma izvajala že od leta 1990, je bila izpeljana do konca maja 1991, sočasno s povečanim zaostrovanjem odnosov Slovenije z zveznimi organi (Korent 2008, 8).

Pokrajinski štab TO je za območje prejšnjih občinskih štabov TO Slovenj Gradec, Ravne na Koroškem, Dravograd in Radlje ob Dravi predvidel 83. Območni štab TO s sedežem v Slovenj Gradcu. Dotedanji poveljnik občinskega štaba TO Slovenj Gradec Viktor Jeromel je postal poveljnik 83. ObŠTO, načelnik štaba pa je postal Ožbalt Fajmut (Prebilič in Guštin 2006, 22).

6.3 SESTAVA

83. Območni štab teritorialne obrambe s sedežem v Slovenj Gradcu je začel delovati 1. maja 1991. Enote in zavodi so se popolnjevali iz občin Dravograd, Radlje ob Dravi, Ravne na Koroškem in Slovenj Gradec. Formacija štaba je bila sestavljena iz stalnega in rezervnega sestava.

Člani stalnega sestava so bili:

- poveljnik območja: major Viktor Jeromel,
- načelnik štaba (namestnik): stotnik 1.stopnje Ožbalt Fajmut,
- pomočnik za zaledje: poročnik Primož Šavc,
- sektor za operativne zadeve: major Herman Jeseničnik, ki je vodil mobilizacijske zadeve, major Zdravko Vilar je vodil operativno učne zadeve, major Risto Stojanovič, višji vodnik Janko Škrabelj, ki je bil referent za zveze,
- sektor za zaledje: stotnik Boris Najžar, poročnik Marko Kac, praporščak Jakob Jelen,
- sektor za administrativne posle vseh resorjev: Irena Barl, Mira Gorenšek in Lidija Kolar, vodja pisarne pa je bila Vida Barl.

V rezervni sestav pa so bili vključeni:

- referat za sanitetno službo: stotnika Franc Kotnik, dr. med. in Franc Krištofelc, dr. medicine,
- inženirstvo: stotnik 1. Stopnje Janko Stanonik,
- obveščevalne zadeve: stotnik Milan Tretjak,
- referent terenske izvidniško-obveščevalne organizacije: poročnik Roman Hojnik,

- stotnik Marjan Tušak,
- pomočnik za motiviranje: stotnika 1. stopnje Ivan Lekše in Metod Sekirnik,
- častnik za varnost: višji vodnik Anton Sušec (Korent 2008, 9).

6.4 ENOTE 83. OBMOČNEGA ŠTABA

Nov ObŠTO je spopad z JLA dočakal brez ustrezne oborožitve, ker je bilo 83 ton streliva in orožja predano JLA v Celjsko garnizijo. V novem sestavu mirnodobnega poveljstva so bili pripadniki občinskih štabov TO Dravograd, Radlje ob Dravi in Ravne na Koroškem ter pokrajinskega štaba TO za Koroško. Tudi prištabne enote vojnih poveljstev OŠTO so bile v preoblikovanju (Korent 2008, 34).

V mesecu juniju, tik pred napadom na Slovenijo, so se v obstoječih enotah oblikovale še nove enote za posebne namene, ki so bile popolnjene pretežno iz obveznikov, ki so bili pred tem razporejeni v rezervni sestav JLA (Korent 2008, 97) Enota je bila opremljena z uvoženimi avtomatskimi puškami in je bila celotna na usposabljanju od 19. junija, starešine pa že od 17. junija (Korent 2008, 15).

24. junija je z mobilizacijo pričel 83. ObŠTO s prištabnimi enotami. 25. junija se je zbral za usposabljanje in pripravljenost 97. jurišni odred TO (JOdTO), istega dne pa je bila izvedena dodatna mobilizacija nekaterih enot za zavarovanje objektov: 115. protidiverzantska četa (PDIVČ), 132. PDIVČ, 156. protidiverzantski vod (PDIVV), 157. pdivv, 158. PDIVV, 35. samostojni vod, 98. JOdTO, 24. alpskoizvidniški vod (AIV) in zaščitni vodi občin. Do polnoči je bilo potrebno zavarovati carinarnico Dravograd, kar je izvedel zaščitni vod bivšega OŠTO Dravograd. 26. junija so bile mobilizirane pehotna učna četa za pripravo zbirnih centrov za delo, 30. samostojna četa (SČ) Vuhred, 31. sč Vuzenica, 29. SČ Podvelka. 27. junija je bila mobilizirana tudi JOdTO v Radljah in 28. SČ Mislinja.

Nalogo zavarovanja mejnih prehodov je imela posebna enota milice, enote TO so zasedle izhodiščne položaje za pomoč milici. Mejni prehod Radelj: 43. diverzantki vod (DIVV) in 157. PDIVV, 97. JOdTO; mejni prehod Vič: 156. PDIVV in 35. DIVV; mejni prehod Holmec: prva četa 62. odreda TO (OdTO); mejni prehod Libeliče: 115.

PDIVČ; mejni prehod Reht: 24. AIV. Blokade drugih objektov so izvajale: druga četa 62. OdTO zavarovanje komunikacijske poti v rajonu Karavaning, 98. JOdTO blokada vojašnice Bukovje, 158. PDIVV zavarovanje komunikacijske poti v Spodnji Vižingi, prva četa 98 JOdTO zavarovanje komunikacijske poti Vrata–Trbonjski most, 97. JOdTO zavarovanje komunikacij poti na Poljani, prva četa 97. JOdTO pa je zavarovala oddajnik Plešivec.

Pri pogajanjih in predaji stražnic je TO sodelovala z milico. Reht in Košenjak je milica osvojila sama, Vič v sodelovanju, Koprivna se je predala TO, Stražnico Holmec je osvojila 160. PDIVV in v sodelovanju s 159. PDIVV je osvojila stražnico Sonjak, skupaj z 24. AIV in 37. samostojni vod pa še Terčo in Sonjak.

Letališče je ovirala 132. PDIVČ, vojašnico Bukovje pa blokirala 98. JOdTO. Pohiteti je bilo potrebno z mobilizacijo samostojnih čet in jurišnega odreda v Radljah in jih vključiti v varovanje komunikacij. 115. PDIVČ Slovenj Gradec, ki je bila razporejena v Dobravi pri Dravogradu, je blokirala helikopterski desant, na Holmcu je bila nosilec napada na stražnico, kasneje pa sodelovala pri blokadi kolone v Dravogradu.

Na Holmcu so delovale poleg 115. PDIVČ še 1. četa 62. Koroškega odreda TO, 23. lahka topniško-raketna baterija zračne obrambe, 24. AIV, 159. PDIVV, 97. JOdTO, vod enote za posebne namene (EPN), diverzantski vod 62. Koroškega odreda TO, oddelek minometov (60mm) 132. PDIVČ TO, skupina ročnih minometov 97. JOdTO, 160 PDIVV in sanitetni vod.

27. junija, ko je kolona JLA prodirala iz Maribora, je bila v rajon Karavaning poslana 2. četa odreda za posebne naloge (2/OPN). JOdTO Radelj in 28. sč Mislinja je skupaj z Jod/OPN skrbela za rajon Vrata–Boštjan–Dravograd.

ObŠTO Velenje je poslal enote za zavarovanje letališča Turiška vas, rajona Mislinja–Dolič in enoto 1/EPN v Dravograd, četo za ognjeno podporo in enoto z netrazajnimi topovi.

V Dravogradu je 28. sč 28. julija ob 2:30 udarila po koloni JLA, ki se ji je kasneje pridružile JOd/EPN, 41. DIVV, 42. DIVV, 97. JOdTO, 2/EPN Slovenj Gradec, 1/OPN Velenje, četa za ognjeno podporo Velenje, 30. SČ in 99. JOdTO. Vojašnico Bukovje so blokirale in napadale 98. JOdTO, 2/62 OdTO, 31. SČ. V primeru preboja pa so bile v rajonu Vič–Dravograd še enote 15. PDIVV, 35. sv, 1/EPN (Korent 2008, 10–25).

83. ObŠTO je pričakal napad JLA s formacijsko strukturo, v kateri je bilo razporejenih, ne pa tudi mobiliziranih, 2163 pripadnikov TO, od tega 163

častnikov, 197 podčastnikov in 1803 vojaki. Štab je v obdobju pred začetkom spopada poveljeval kar 29 samostojnim enotam TO, kar je bilo po predvideni kadrovski in infrastrukturni podprtosti štaba na meji zmogljivega. Vendar se je število mobiliziranih pripadnikov TO in posledično število enot, katerim je poveljeval 83. ObŠTO, nenehno povečevalo. Konec junija 1991 je bil štab odgovoren za poveljevanje kar 42 enotam, skupaj 1907 pripadnikom TO. (Prebilič in Guštin 2006, 23).

Med vojnimi akcijami se je v območnem štabu formiral tudi vod lahkoartilerijsko-raketne protiletalske obrambe. Enota je najprej delovala na letališču v Turiški vasi, pozneje pa v Dobrovi pri Dravogradu. Nekaj pozneje pa je bila vzpostavljena tudi baterija za 120 mm minomete, ki je bila usposobljena in oborožena, vendar bojno ni delovala, saj so se spopadi kmalu zaključili (Korent 2008, 97).

JLA je imela na Koroškem specifično razporeditev, upoštevajoč tedanjo jugoslovansko doktrino varovanja državnih meja in vlogo JLA pri tem. Pripadniki JLA so bili razporejeni v mejnih stražnicah na 15 lokacijah s poveljstvom v vojašnici Bukovje pri Dravogradu. Mejne enote so na območju 83. ObŠTO pripadale 67. in 66. obmejnemu bataljonu. 67. obmejni bataljon s poveljstvom v Bukovju je bil sestavljen iz dveh obmejnih čet, ki sta bili sestavljeni iz posadk obmejnih stražnic. Prva obmejna četa 67. obmejnega bataljona je predstavljala posadke šestih obmejnih stražnic, druga obmejna četa je predstavljala posadke petih stražnic, štiri stražnice, ki so se nahajale v rajonu 83. ObŠTO, pa so bile del 66. obmejnega bataljona s poveljstvom v Mariboru. Obmejne enote so bile stodontno popolnjene, posadke stražnic Vič, Holmec, Reht in Brezovec pa so bile še dodatno okrepljene neposredno pred začetkom spopadov, 24. junija 1991 (Prebilič in Guštin 2006, 25).

6.5 OBMOČJE

Območje 83. ObŠTO je vključevalo Mežiško, Mislinjsko in Dravsko dolino ter mejni pas z Republiko Avstrijo na severu. Obsegalo je 1042 kvadratnih kilometrov, 74.570 prebivalcev in 138 naselij (Prebilič in Guštin 2006, 22).

Povezanost Koroške s sosednjimi pokrajinami je zelo omejena zaradi naravnih preprek, Kobansko, Pohorje in Savinjske Alpe usmerjajo in omejujejo komunikacijske poti do ostalih pokrajin. Ceste in železnice je mogoče sorazmerno enostavno zapreti in onemogočiti njihovo uporabo (Korent 2008, 8).

Koroška je pokrajina s pomembnima prehodoma iz osrednje Celjske kotline proti Avstriji in od Maribora, ob Dravi, proti Celovski kotlini. Za načrtovalce junijske intervencije JLA je bila pomembna predvsem zaradi obmejne lege (Prebilič in Guštin 2006, 19).

Obrambno načrtovanje na Koroškem je potekalo vso pomlad 1991. Obrambna postavitev je predvidevala predvsem obrambo in nadzor smeri Velenje–Mislinja–Slovenj Gradec–Dravograd, ki je bila ocenjena za najverjetnejšo smer posredovanja JLA. V skladu s pripravljenimi načrti naj bi komunikacije zaprli v bližini Spodnjega Doliča. Posebne pozornosti in načrtovanja pa so bile deležne tudi obmejne stražnice, ki bi jih bilo treba pod določenimi pogoji prevzeti. Zaradi obmejne lege je bil velik poudarek namenjen obmejnemu pasu in nalogam policije v zvezi z nadzorom in delovanjem meje. Na koroškem odseku sta po izhodiščih akcije KAMEN načrt izdelala Štefan Šemrov in Zlatko Halilovič (Prebilič in Guštin 2006, 23).

Prav na mejnem območju z Avstrijo so bile pričakovane obsežnejše, tudi bojne, aktivnosti JLA. Cilj JLA je bil nadzor nad mejnimi prehodi, preprečitev uporabe novih državnih simbolov in tako z izvajanjem psihološke in fizične izolacije od zahodne Evrope preprečiti osamosvojitvev (Prebilič in Guštin 2006, 22).

Zaradi simbolnega in objektivnega pomena obmejnega pasu sta se obe strani osredotočili na to, strateško izjemno pomembno ozemlje Republike Slovenije. Enote 83.ObŠTO kot tudi pripadniki milice na Koroškem so izvajali usposabljanja s poudarkom zavarovanja državne meje, bolj znanega pod načrtom Kamen. Premiki enot, ki so bile na usposabljanju, v bližino pomembnejših mejnih stražnic so se začeli 29. maja (Prebilič in Guštin 2006, 23)

7 NALOGE IN NJIHOVA REALIZACIJA 83. ObŠTO OD USTANOVITVE DO KONCA OBOROŽENIH SPOPADOV

»Sposobnost obrambe lastnega ozemlja sodi po številnih mednarodnopravnih teorijah med pomembne, celo konstitutivne elemente vsake države. Lahko bi jo izenačili s pomembnostjo suverene oblasti in mejne zaokroženosti ozemlja.« (Pesek 2007, 395).

Za delovanje TO v vojni se je pripravilo več načrtov, ki so vsebinsko ločeni določali cilje, naloge, enote in sredstva. Načrt Kamen za zavarovanje in prevzem nadzora državne meje, načrt Nabava za nasilni odvzem sredstev oborožitve iz skladišč JLA, načrt Jezero za oblikovanje prebežnih centrov za prebegle častnike in vojake JLA, načrt Objekti za zavarovanje objektov posebnega pomena, načrt Jupiter za načrtovanje zvez, načrt za zavarovanje in prevzem preverjanja nadzora zračnega prostora, načrti blokad vojašnic in načrti premeščanja učnih centrov (Slapar 2002, 88).

Slovenske obrambne sile so osamosvojitve pričakale pripravljene, načrti za različne možnosti poteka osamosvojitve so bili izdelani, za zavarovanje morebitnih izpadov JLA pa je bilo zvišano stanje pripravljenosti (Prebilič in Guštin 2006, 27).

7.1 NALOGE IN DELOVANJE ŠTABA V PRIPRAVAH NA OBOROŽENI SPOPAD

Najpomembnejše naloge pri pripravah 83. ObŠTO na oborožen spopad so bile: kadrovska popolnitev štaba, izdelava vojnega načrta uporabe in načrta preskrbe enot, formiranje enot in popolnitev z moštvom, orožjem in materialno tehničnimi sredstvi, seznanjanje poveljnikov z nalogami njihovih enot, usposabljanje in urjenje enot za izvedbo nalog po obrambnem načrtu in usklajeno sodelovanje z drugimi obrambnimi strukturami območja (občine, policija) pri pripravi vojnih načrtov izvršnih svetov, načrtovanju oviranja, in preskrbi z nebojnimi sredstvi. 83. Območni štab TO Slovenj

Gradec je prešel v vojno v izredno neugodnih razmerah, štab je bil kadrovsko nepopolnjen, a je že prešel v vojno stanje in spopade z agresorjem (Jeromel 2015).

V prvi fazi je bilo potrebno konsolidirati štab ter zagotoviti delovne pogoje, organizirati dežurno službo in izvajati varnostne ukrepe (uporaba dokumentov tajnega poveljevanja, zavarovanje štaba in poveljnika), reorganizirati poveljstva ukinjenih štabov (OŠTO) in prištabnih enot ter izdelati načrte mobilizacije in bojne uporabe (vojni načrt »Kamen 1–4), zaščititi oziroma zavarovati objekte (sedež štaba, objekte upravnih organov za obrambo, objekte Carinske uprave, letališče Turiška vas), formirati in usposobiti novo oblikovane enote (enote za posebne namene EPN), izvajati vpoklice enot in specialistov na usposabljanje, izvajati operativne premike enot ob meji, demonstrirati silo z občasnimi premiki enot, izvajati koordinacijo z upravnimi organi (Oddelki za ljudsko obrambo), Izvršnimi sveti ter realizirati zahteve in povelja PŠTO (Pogovor Ožbolt Fajmut, 12 .3. 2015).

Določene enote TO Koroške so bile že nekaj mesecev pred vojno v stalni pripravljenosti. Najmanj ena enota je bila vedno na rednem usposabljanju, kar je omogočilo odpravo pomanjkljivosti in pomladitev enot (Korent 2008, 10).

Maja je bilo zaradi povečanih aktivnosti JLA na usposabljanje vpoklicanih vedno večje število enot TO. Potrebno je bilo zavarovati objekte posebnega pomena, dopolniti mobilizacijske dokumente in načrte bojnega delovanja. 13. maja je bila v Poljčah na Gorenjskem razširjena seja Predsedstva Republike Slovenije, kjer so poveljniki TO poročali o obrambnih pripravah in se dogovorili o morebitnem delovanju. Čez nekaj dni pa so poveljniki TO od Republiškega sekretariata za splošno obrambo prejeli še Smernice o ukrepih za pripravljenost, kjer so bile podrobneje opredeljene naloge vseh dejavnikov obrambno-varnostnega sistema za uveljavljanje plebiscitnih odločitev. Na podlagi teh usmeritev se je začelo še intenzivnejše usklajevanje ukrepov organizacijskih priprav, preskrbe, zavarovanja in morebitnega bojnega delovanja. V ta namen je državno vodstvo 26. maja v vseh pokrajinah ustanovilo še koordinacijske podskupine, ki so imele nalogo usklajevati vse aktivnosti med policijo, TO in dejavniki civilne obrambe.

Povečana intenzivnost obrambnih priprav se je nadaljevala z mobilizacijo enot, zavarovanjem pomembnih objektov po občinah, vseh oddajnikov v pokrajini ter

dogovorom z upravnimi organi o delovanju civilne obrambe pri organiziranju blokad na cestah in na letališčih, oblikovanju materialnih rezerv, izključitvi infrastrukture vojaškim objektom in o obveščanju javnosti. Prav tako se je izdelal načrt »Jezero« (organiziranje in delovanje sprejemnih centrov za prebegle vojake JLA), delno se je začel izvajati načrt »Kamen«, v Območnih poveljstvih pa so se formirale Enote za posebne namene (Kranjc 2001, 39–41).

Z nalogami iz načrtov za bojno delovanje enot 83. ObŠTO Slovenj Gradec za zavarovanje neodvisnosti Republike Slovenije so se poveljniki nekaterih enot seznanili na terenu 21. in 22. junija 1991. O tem in o delovanju 83. ObŠTO sta bila obveščena 21. junija zjutraj tudi načelnik milice Zvone Ulčej in načelnik inšpektorata milice Mirko Kokol, ki sta seznanjala s premiki enot JLA. Tako so poveljniki na območju Radelj ob Dravi, Dravograda in Raven na Koroškem spoznali naloge enot in izdelali za svoje enote načrte za bojno delovanje.

Glavna naloga enot TO je 25. junija zavarovanje komunikacijskih povezav proti meji, pomoč milici pri zavarovanju mejnih prehodov, varovanje objektov posebnega pomena ter nenehna koordinacija s civilnimi strukturami in milico.

Na sestanku poveljnikov ObŠTO na PŠTO v Celju 25. junija ob 22. uri so dobili ukaz za začetek izvajanja novih nalog. Do 6. ure je bilo potrebno za delo pripraviti zbirne centre (ZC), mobilizirati pehotno učno četo, do 24. ure zavarovati carinarnico Dravograd. Enote TO je bilo potrebno postaviti na načrtovane izhodiščne položaje tako, da če bi posebne policijske enote naleteli na odpor pri zavarovanju mejnih prehodov, bi le tem prišle na pomoč. Enote so zasedle izhodiščne položaje na mejnih prehodih Radelj, Vič, Holmec, Libeliče in Reht, izvajanje načrta pa je koordiniral načelnik PŠTO, major Štefan Šemrov. Prav tako pa je bilo potrebno pripraviti vse potrebno za blokado komunikacijske povezave Maribor–Dravograd, ceste in železnice, blokirati vojašnico Bukovje in oddajnik Plešivec (Korent 2008, 9–13).

7.2 NALOGE IN DELOVANJE ŠTABA V OBOROŽENEM SPOPADU

27. junija 1991 so se na območju Koroške začeli odvijati dogodki, ki so vodili v spopada. Zjutraj je bil sklican sestanek poveljnikov območij 8. PŠTO ZŠP na sedežu štaba v Celju. Poveljnik mag. Kranjc je vse seznanil s situacijo in ves čas sestanka čakal na odločitev z vrha. Priporočil je popolno pripravljenost, ker bo JLA na vsak način

posredovala, njeni prvi cilji pa bodo mejni prehodi in letališče Brnik. Prav tako pa je obvestil vse, da Izvršni sveti občin sprejemajo odločitve o blokadi objektov JLA in odvzemu vode, da bo barikade potrebno braniti z orožjem, pred uporabo pa je potrebno obvestiti PŠTO ZŠP Celje. Vse ovire so morale biti branjene s protioklepni in minskoeksplozivnimi sredstvi. Mobilizirati je bilo potrebno vse enote, za katere je bilo dovolj orožja. Prav tako je bilo JLA potrebno opozoriti o uporabi orožja in prvi strel naj bi bil opozorilen. Helikopterske desante je bilo potrebno po prizemljitvi pozvati k predaji, če tega ne bi upoštevali, pa odpreti ogenj. Razdeliti je bilo potrebno orožje usposobljenim, oblikovati protioklepne skupine. Nato je sporočil, da je Predsedstvo RS po začetku aktivnosti JA sprejelo odredbo o uporabi TO, Slovence je predsedstvo odpoklicalo iz organov SFRJ in vse aktivne osebe iz JLA. Poveljniki so podpisali prejem pošte, ukaz za delovanje TO v obrambi neodvisnosti Republike Slovenije in pohiteli vsak v svoj štab.

V ObŠTO Slovenj Gradec je bilo potrebno podrejene seznaniti s situacijo in z nalogami ter zadolžiti posameznike z nalogami, opremiti mobilizirane enote z oborožitvijo in motornimi vozili, razdeliti vsakemu vojaku polovico bojnega kompleta ostrega streliva, ročne bombe, tromblone, minomete ter zaščitna sredstva in opozoriti poveljnike na skrb za ravnanje z bojnimi sredstvi.

Pohiteti je bilo treba z mobilizacijo samostojnih čet in jurišnega odreda, ki so oblikovani v Radljah ob Dravi, ter jih vključiti v obrambo v Spodnji Vižingi, v rajonu Dobrava–Muta, na komunikacijski povezavi Radlje, mejni prehod Radelj, ter zagotoviti pomoč na Radeljskem klancu, kjer je milica pripravljala blokado ceste. Premakniti je bilo potrebno tudi drugo četo odreda za posebne namene Slovenj Gradec (poveljnik Petrič) v rajon Dobrava–Muta za obrambo v rajonu Karavaning. Potrebno je bilo poudariti, da se ni česa bati, saj gre zdaj zares. Pred uporabo orožja je potrebno o tem JLA opozoriti, prvi strel naj bo opozorilen. Prav tako je o uporabi orožja potrebno obvestiti ObŠTO Slovenj Gradec. V kolikor pa bi bili napadeni, naj se branijo z vsemi sredstvi (Korent 2008, 13–14).

7.3 MOBILIZACIJA

Nekatere enote TO Koroške so bile v stalni pripravljenosti že nekaj mesecev pred vojno, najmanj ena enota pa je bila vedno na rednem usposabljanju (Korent 2008, 10).

Mobilizirane enote so se usposabljale za naloge zavarovanje objektov posebnega republiškega in pokrajinskega pomena, varovanje državne meje, načrtovanje in pripravljane blokad enot in vojašnic JLA, blokiranje in upočasnitev premikov JLA in oblikovanje zbirnih centrov za pripadnike JLA, ki bodo zapustili armado (Švajncer 1993, 19–20).

24. junija ob 4. uri je pričel z mobilizacijo 83. ObŠTO Slovenj Gradec s prištavnimi enotami. Največ enot je bilo mobiliziranih 26. in 27. junija (Korent 2008, 10).

V skladu s pripravljenimi načrti je ObŠTO na Koroškem izvedel mobilizacijo. Enote za posebne namene so bile vpoklicane že pred 17. junijem, 24. junija pa je naloge osnovnega zavarovanja pod orožjem opravljalo 274 pripadnikov. Množična mobilizacija je bila zaradi vojne nevarnosti izvedena 26. junija, s tem se je število pripadnikov TO dvignilo na 1058. Čez dva dni, na dan spopada na Holmcu in pred Dravogradom, pa je bilo mobiliziranih pripadnikov TO že 1648 (Prebilič in Guštin 2006, 27).

S stopnjevanjem napetosti v juniju so potekale tudi priprave v štabu za mobilizacijo enot. Z rednim sklicem 17. oziroma 19. ter 25. junija sta bili vpoklicani dve večji enoti, ki sta bili dežurni, hkrati pa sta izvajali tudi osnovno urjenje. V treh koroških občinah so bile ustanovljene operativne skupine za pomoč pri vodenju in usklajevanju mobilizacije, ki so veliko prispevale k uspešni izvedbi. Pred tem je veliko težav povzročalo veliko število enot in težka neposredna komunikacija. Z zasedanjem mejnih stražnic se je povečala količina orožja in streliva in na ta način se je lahko postopoma nadaljevala mobilizacija in opremljanje novih enot. Odzivnost na mobilizacijo je bila okrog 80-odstotna, največ izostankov je bilo zaradi bolezni in odsotnosti iz kraja bivanja. Primerov izogibanja je bilo le nekaj. Dodatna mobilizacija se je izvajala s pripadniki enot, razporejenih v rezervo JLA, enot TO, ki niso bile razporejene v rezervo JLA, enot TO, ki niso bile predvidene za vpoklic, prostovoljcev in nerazporejenih vojaških obveznikov. V štirih občinah Koroške se je prijavilo 500 prostovoljcev, od katerih jih je bilo v enote vključenih le 100. Z uspešno izvedeno mobilizacijo in kasnejšim dopolnjevanjem enot so bili izpolnjeni vsi pogoji za izvedbo bojnih nalog (Korent 2008, 97–99).

Ob mobilizaciji so se pojavile tudi nekatere težave. Prejeta vozila niso bila pravočasno dostavljena, nekatera so bila neprimerna, tehnično pomanjkljiva in nekatera brez goriva (Jeromel 2015).

7.4 ZAŠČITA MEJNIH PREHODOV

Poveljstvo nove slovenske vojske je pravilno ocenilo, da bo ob morebitnem posredovanju ob osamosvajanju Slovenije poudarek namenjen mejnim prehodom. Po načrtih za varovanje meje »Kamen« so se usposabljali pripadniki TO, ki so bili na položajih ali v neposredni bližini pričakovanih bojnih akcij. Varovanje je zajemalo globinsko varovanje meje ter nadzor in blokado pomembnih poti proti državni meji (Švajncer 1993, 19–20).

Po ustanovitvi Operativnega štaba za vodenje v izrednih razmerah v marcu, so se začele aktivnosti TO in policije za zavarovanje državnih meja. Akcija je bila pripravljena v treh različicah, imenovala se je »KAMEN«. Glavni cilj je bil preprečiti JLA zavzetje mejnih prehodov in zelene meje. Za Koroško sta plane v strogi tajnosti pripravila Štefan Šemrov za TO in Zlatko Halilovič za milico (Korent 2008, 47–48)

Enote milice so na osnovi nove zakonodaje poskrbele za zamenjavo mejnih tabel. Postopki so se izvajali na slovesen način. Prihajalo je do incidentov, ki pa so bili rešeni z demonstracijo sile, brez uporabe orožja. Prevzem nadzora nad mejo in carinsko službo pa ni bil skladen z željami zveznih organov, zato so bili njihovi protiukrepi usmerjeni v osamitev Slovenije in zavzetje mejnih prehodov z demonstracijo sile in uporabo vseh sredstev. Enote JLA so bile razporejene v mejnih stražnicah na 15 lokacijah in v poveljstvu obmejnega odseka v Bukovju, bile so stodontno popolnjene in v zadnjem tednu dopolnjene z dodatnimi obvezniki in častniki. Mejne stražnice so bile na zelo ugodnih lokacijah za obrambo in dodatno urejene z zaklonilniki za ognjeno delovanje. Načrtovana pa je bila tudi širša obramba z zasedbo pomembnejših objektov v bližini (Korent 2008, 35).

Mejo z Republiko Avstrijo sta na območju 83. ObŠTO na strani JLA varovala 67. mejni odsek JLA Dravograd in 68. mejni odsek JLA Celje. Za doseg strateških ciljev razorožitve TO, zasedbe mejnih prehodov in preprečitve osamosvojitve so enote JLA s

preprečitvijo zamenjave tabel na meji, z vkopom ob stražnicah in mejnih prehodih in demonstracijo svoje moči dokazovale, da meje ne mislijo predati Republiki Sloveniji (Korent, 2008, 10).

27. junija zvečer so v ObŠTO Slovenj Gradec prejeli depešo PŠTO ZŠP Celje, ukaz z vsebino, da naj se v noči s 27. na 28. junij izvede ognjeni naskok in prevzem mejnih prehodov. Poveljnikom enot je bilo naročeno, naj na ObŠTO Slovenj Gradec pridejo prevzeti naloge in se natančneje dogovoriti o načinu delovanja (Korent 2008, 18)

Enota JLA na mejni stražnici Holmec je 27. junija slovenski mejni milici postavila ultimat, da morajo zapustiti mejni prehod. Poveljnik stražnice na pogajanjih ni popuščal v zahtevah in ob 17.05 je izstrelil opozorilni strel z netrajnim topom v bližino poslopja mejne milice. Četa TO je odgovorila s pehotnim orožjem in zaustavila nadaljnje bojno delovanje mejnih enot JLA. Napad TO na mejno stražnico je sestavljal enote za vpad, enote za širšo blokado, enote za blokado sosednjih stražnic, enoti za ognjeno podporo, posadki z ročnim metalcem min, oddelek z minometom kalibra 60mm, enoti za zavarovanje desantnega rajona Poljana in rezervo. Z izhodiščnih položajev so začele enote TO zoževati blokado do neposrednega stika ob 5.35. (Korent 2008, 39).

Po naletu desetine na zasedo JLA se je bitka na Holmcu začela ob 5.34. Razmerje sil je bilo 250 proti 60 v prid TO. TO je imela zavarovane boke, onemogočeno posredovanje iz stražnic Sonjak in Reht, v rajonu Poljana pa so bile enote za preprečevanje posredovanja s helikopterskimi desanti (Korent 2008, 20–21).

Boj je trajal do 7.10., ko je zaradi oskrbe ranjencev in poziva k predaji boj za kratek čas obstal. Po zavrnitvi predaje stražnice se je boj nadaljeval do 11.00, ko se je začela posadka stražnice predajati. Z odločnim napadom na Holmcu je bila dosežena zmaga, ki je pomembno vplivala na poznejše zavzemanje stražnic. Pozneje so se stražnice predajale hitro, brez boja, le z demonstracijo sile in s pomočjo osebnih poznanstev. Stražnice so imele dobre položaje, oborožitev in dovolj zalog, da bi lahko ob daljši in učinkovitejši obrambi padlo veliko žrtev in bilo veliko materialne škode (Korent 2008, 40).

Po končanem boju na Holmcu so se pripadniki TO oborožili z avtomatskim orožjem, dopolnili zalogo ročnih bomb in protioklepne orožja. Poveljnik, načelnik in pomočnik poveljnika za zaledje 83. ObŠTO so ocenili, da so enote po oborožitvi sposobne delovati tudi na druge stražnice. Ukazal je enotam, predvidenim po načrtu uporabe, naj takoj pristopijo k zavzetju stražnic. Po obkolitvi je bilo potrebno posadke pozvati k predaji, v kolikor se ne predajo, pa po ognjeni pripravi izvesti naskok. Enote so delovale v sodelovanju z milico in tako uspešno izpeljale nalogo po vsej meji na območju (Korent 2008, 21).

Za varovanje prevzete meje z Republiko Avstrijo, ki na celotnem Koroškem meri 116 kilometrov v pretežno hribovitem predelu, sta bila oblikovana mejna odseka s 550 vojaškimi obvezniki. V enoti so bili obvezniki, ki so bili že pred vojno razporejeni v rezervno JLA na teh mejnih stražnicah. Na zahtevo evropskih opazovalcev so te enote po dveh mesecih razpustili, nadzor nad mejo pa je prevzela policija (Korent 2008, 99–100).

7.5 ZAUSTAVITEV OKLEPNE KOLONE JLA

Republiška koordinacijska skupina je 26. 6. 1991 ob 9.50 vsem koordinacijskim podskupinam po pokrajinah izdala ukaz za pripravo izvedbe blokade, ki se začne izvajati s premikom enot JLA. Zaradi prehitrega popuščanja blokad in negativnega vpliva na bojno moralo pripadnikov slovenskih oboroženih sil, je Republiška koordinacijska skupina 27. 6. 1991 sprejela odločitev o zavarovanju ovir (Malešič 2004, 64).

27. junija 1991 ob 9. uri je iz Maribora proti Koroški odpeljala oklepno motorizirana kolona. Kolona, ki je štela 136 pripadnikov in imela samohodni top, 9 tovornjakov, 7 oklepnih vozil, 5 terenskih vozil, poveljniško vozilo, vozilo za zveze in sanitetno vozilo, je imela glavno nalogo zasesti mejna prehoda Vič in Holmec (Porš 2011, 447).

Okrog 12. ure 27. junija je poveljnik ObŠTO dobil obvestilo od Uprave za notranje zadeve o koloni oklepnih vozil, transporterjev in drugih vozil na poti proti Koroški iz smeri Maribor.

Na barikadi v Spodnji Vižingi je bila kolona zadržana dve uri, prav tako dolgo je bila kolona zadržana na klancu pred Radljami. Nato je prišla pred barikado v rajonu

Dobrava–Muta na Karavaningu ob 17.15. Enote v rajonu Muta–Dobrava sta imeli nalogo postaviti močne ovire, okrepljene z minskoeksplozivnimi sredstvi, in tako ustaviti kolono. Na pogajanja s kolono so na vztrajno zahtevo podpolkovnika iz kolone poslali načelnika štaba Ožbalta Fajmuta, ki je peljal preko Pohorja, saj so bile na cesti v Boštjanu pri Dravogradu postavljene neprevozne barikade. Še preden je prišel tja, se je po ukazu obrnil, saj se je oklepna kolona prebila mimo barikad z obhodom. Pred tem pa je proti ljudem, ki so jih zmerjali in v njih metali kamenje, uporabila plin. (Korent 2008, 13–17).

Zaradi prepovedi uporabe orožja enote TO v Spodnji Vižingi niso mogle braniti ovir z ognjem in so bile prisiljene k umiku. Skozi Radlje je kolona napredovala počasi z obhodnimi manevri mimo barikad, ki so bile nebranjene zaradi zamude v mobilizaciji. Bojni del enot je izvajal oviranje mejnega prehoda Radelj, kjer so pričakovali del sil iz kolone. Z zavlačevanjem je poveljnik kolone iskal rešitve za oviro na Gortini in ob 22.00 izvedel obhodni manever. Na poti naprej je morala kolona odstraniti še eno nebranjeno oviro med Vrati in Boštjanom. 28. junija ob 2. uri pa je bila kolona zaustavljena pred Dravogradom na taktično neugodnem mestu za enote TO. Sile JLA so bile ločene z Dravo, vendar so se lahko z ognjenim sistemom dobro varovale. Neugodno zemljišče in bližina mesta sta preprečila ugodnejši taktični razvoj enot TO. Nevarnost zadetka skladišča minskoeksplozivnih snovi pa je preprečevala napad z vsemi silami po vojašnici, saj bi lahko ob zadetku uničilo vse ljudi in objekte v premeru od 800 do 1200 metrov (Korent 2008, 36–41).

Boji s kolono JLA v rajonu Boštjan oziroma Dravograd so se pričeli 28. junija ob 2.30. Sile TO so bile v izrazito podrejenem številčnem položaju, v koloni JLA je bilo 132 borcev, enote TO pa so štejele 78 borcev. Po začetku pogajanj ob 7. uri so ostale enote začele zasedati položaje in razmerje sil se je začelo prevešati na stran TO. Po prvem letalskem napadu ob 15.30 se je v Dravogradu spet začelo bojevanje. Enote TO so delovale v skladu z dobljenimi nalogami. Kolona JLA se je hotela prebiti iz klešč. Boji so se nadaljevali do 21.40, ko je bil sprejet ukaz o ustavitvi vseh ofenzivnih aktivnosti in ohranitvi obrambnih položajev, ki zagotavljajo blokado enot JLA. Sklepi o prekinitvi sovražnosti so določali, da so možni samo nadzorovani in najavljeni premiki vozil za preskrbo JLA, vsaka druga aktivnost JLA pa pomeni kršitev premirja. Enote, ki so bile v blokadah, se bi lahko vrnile v vojašnice, a brez oklepnih in drugih vozil, ki jih ob

zapustitvi niso smeli uničiti. 29. in 30. junija ter 1. julija je veljalo premirje. Z zaplenjenim orožjem, strelivom in protioklepnimi sredstvi, zaplenjenimi JLA, so se ponovno oborožile enote na položajih, poskrbeli so za sanacijo bojišča in oskrbo enot. Z letalskim napadom 2. julija je bilo premirje končano. Enote so začele delovati v skladu z dobljenimi nalogami (minometna ognjena priprava, okrepitev položajev s protioklepnimi sredstvi in preprečitev premika ter delovanja oklepnih vozil). Ob 23. uri je na 83. ObŠTO prišel ukaz o končanju napadalnih aktivnosti, zavzetju obrambnih položajev, ki zagotavljajo blokado in preprečujejo agresivno delovanje JLA, da se izvajajo bojne aktivnosti v primeru ogroženosti oziroma ofenzivnega delovanja JLA in da se lahko enote JLA, ki so na terenu, umaknejo v matične vojašnice.

3. in 4. julija so se pogajanja nadaljevala, koloni je bilo treba omogočiti vrnitev v matično vojašnico. Vse komunikacijske povezave v smeri premikanja kolone so zavarovale enote TO, za varnost potovanja pripadnikov JLA pa sta poskrbeli milica in TO. Kolona se je vračala po smeri Slovenj Gradec–Vitanje–Slovenska Bistrica–Maribor–Varaždin (Korent 2008, 25–30).

7.6 PROTILETALSKA IN PROTIDESANTNA OBRAMBA

Ceste in železnice, ki vodijo na Koroško, je z vojaškega vidika relativno lahko zapreti in tako nasprotniku onemogočiti njihovo uporabo. Sodobna vojska pa za premagovanje ovir na zemlji uporablja helikopterje, zato je za uspešno obrambo potrebno imeti tudi protidesantno obrambo. Za uspešno protidesantno obrambo na razgibanem področju je potrebno veliko število usposobljenih in ustrezno oboroženih enot, ki pa jih 83. ObŠTO ni imel dovolj. Protizračno obrambo je zagotavljala JLA, v vojni 1991 pa je bila JLA z vsemi učinkovitimi sredstvi nasprotnik (Korent 2008, 8).

24. junija ob 22. uri je iz ObŠTO Slovenj Gradec prišlo povelje za premik protidesantne čete na letališče v Šmartnem pri Slovenj Gradcu. Enoto je bilo potrebno pripraviti na popolno bojno delovanje, razporediti na položaje, utrditi položaje, blokirati letališko stezo, preprečiti pristajanje in zajeti morebitni desant. Poveljstvo čete je imelo sodobno radijsko postajo s stalno povezavo s štabom. Tako so prejeli natančne podatke o premikih letal in desantnih helikopterjev JLA (Korent 2008, 88–89)

Ob 16. uri 27. junija je iz PŠTO Celje prišel ukaz poveljnika za napad na helikopterje JLA, tudi tiste, ki bi trosili letake. Med 16. in 17. uro sta bila v Dravogradu opažena helikopterja, ki sta kasneje pristala na nogometnem igrišču, iz njiju pa so se izkrcavali oboroženi pripadniki. Poveljnik ObŠTO Jeromel je ukazal poveljniku stotniku Branku Garnbretu, naj blokira desant in naj ga pozove k predaji. Enota je nalogo opravila hitro in odločno, brez uporabe orožja (Korent 2008, 15).

Po oblikovanju obroča okrog stadiona so se začela pogajanja o predaji. Poveljnik zveznih miličnikov je bil presenečen nad mestom pristanka, saj je bilo v načrtu pristati ob stražnici Vič. Dekret s podpisom predsednika zvezne vlade je v nadaljevanju aktivnosti predvideval zasedbo mejnih prehodov Vič in Holmec (Korent 2008, 51).

Pogajanja o predaji zveznih policistov je zaključil načelnik 83. ObŠTO Ožbalt Fajmut, ki je zveznim policistom zagotovil spoštovanje mednarodnega vojnega prava in predstavil dejstvo, da je kolona, s katero naj bi zvezni miličniki nadaljevali nalogo, zaustavljena in blokirana. Zajeta dokumentacija je bila pomemben vir za nadaljnje naloge 83. ObŠTO (Korent, 2008, 38).

Med vojnimi akcijami se je v 83. ObŠTO formiral tudi vod lahkoartilerijske-raketne protiletalske obrambe, ki ji je poveljeval Jože Korent. Kasneje se je oblikovala tudi baterija za minomete 120 mm, ki pa bojno ni delovala, saj so se bojne aktivnosti že zaključile (Korent, 2008, 97).

28. junija dopoldne je Jože Korent v železarni na Ravnah na Koroškem naložil na kamion štiri topove in strelivo. Z naloženim so se odpeljali na letališče proti Turiški vasi pri Slovenj Gradcu, tam jim je poveljnik protidesantne čete Igor Brezovnik dodelil nekaj prostovoljcev in začeli so sestavljati in usposabljeni orožje. Topove so postavili na bojne položaje na rob letališča za teniška igrišča.

28. junija sta letališče preletela Mig-a 21 iz smeri Tomaška vas, skoraj pravokotno na letališče na višini 40–70 metrov. Letala so se vračala iz bombardiranja v Dravogradu. Enota protiletalske obrambe je izstrelila 22 granat in iz repa enega letala se je pokadilo. Pred premikom treh topov na položaje v Dravogradu so se popolnili s prostovoljci v Slovenj Gradcu. Na zahtevo pa so prejeli tudi radijsko zvezo za poslušanje javljanja spremljanja gibanja letal v slovenskem zračnem prostoru, organizirali pa so tudi protiletalski puškomitraljez.

2. julija ob 15.22 so opazili letala nad robom Dobrave, 50–80 metrov nad Dravo, po izstreljenih 150 granatah na oba para letal so le-ta ostro zavila in se strmo vzpela izven dosega topov. 3. julija se je enota prestavila na jez elektrarne Dravograd, saj je bil z jezu dober razgled v smeri verjetnega napada letal (v smeri Dravograd). Z odhodom oklepne kolone pa je edini potencialni cilj za letalstvo ostal oddajnik na Uršlji gori, kamor je bila enota nameščena 5. julija (Korent 2008, 84–88).

Vojno letalstvo je z napadoma 28. junija ob 13. uri z letaloma MIG 21 in 2. julija ob 16. uri z letaloma jastreb doseglo psihološki učinek, škode in žrtev pa ni bilo (Korent, 2008, 38).

7.7 VAROVANJE IN BLOKADE OBJEKTOV

Stražno službo so opravljali tisti pripadniki TO, ki so opravljali neposredno stražarsko službo, posredno varovanje z enotami v pripravljenosti in globinsko varovanje širše ali ožje okolice kakega objekta. TO je varovala svoja poveljniška mesta, skladišča, sedeže upravnih organov za ljudsko obrambo, poleg tega pa še pomembna skladišča, PTT vozliščne centrale, elektrodistribucijske postaje, radijske in TV objekte, letališča in kontrolo letenja z radijskim usmerjanjem in radijske ter televizijske oddajnike (Švajncer 1993, 19).

V začetni fazi so bili neposredno varovani sedeži upravnih organov za ljudsko obrambo občin Dravograd, Ravne na Koroškem, Radlje ob Dravi in Slovenj Gradec, carinarnica Dravograd in pretvornik Plešivec in štiri skladišča TO. To nalogo je opravljalo 107 pripadnikov TO. Del namenskih sil pa je bil razporejen ob branjenih objektih letališča v Šmartnem pri Slovenj Gradcu in na Ravnah, kjer je bila organizirana protizračna obramba železarne Ravne. Večina enot pa je blokirala poveljstvo v vojašnici Bukovje in mejne prehode (Korent 2008, 35–36).

Načrtovanje in pripravlanje blokade enot in vojašnic JLA je obsegalo priprave za preprečitev premeščanja težke tehnike, opreme in oborožitve TO iz skladišč JLA na Slovenskem, kamor je bilo spravljeno po razorožitvi. (Švajncer 1993, 20).

Poveljstvo obmejnega odseka JLA za območje 83.ObŠTO je bilo v vojašnici Bukovje v Dravogradu. Od tam so tudi prihajali vsi ukazi za delovanje JLA na Koroškem.

Delovalo je po načrtih nadrejenih enot, korpusa JLA v Mariboru in 5. vojaškega območja JLA v Zagrebu. 25. junija ob 22. uri je PŠTO Celje dodelil ObŠTO nove naloge, med katerimi je bila tudi blokada vojašnice Bukovje. Izvršilni sveti občine Dravograd pa je moral poskrbeti za odvzem vode (Korent 2008, 10–12).

Pri napadu in blokadi vojašnice je imel največjo vlogo jurišni odred TO pod poveljstvom Janeza Bračka, ki je 26. junija zvečer na ObŠTO Slovenj Gradec dobil nalogo blokade vojašnice. Z enotami je zaprl vse poti do vojašnice in vztrajal na položajih do 2. julija (Švajncer 1993, 198).

27. julija je iz vojašnice Bukovje krenila kolona tovornjakov JLA in se umaknila. Vojašnica pa je bila prevzeta 3. septembra ob 9. uri (Korent 2008, 31).

7.8 KOORDINACIJA S CIVILNIMI STRUKTURAMI IN DRUGIMI OBRAMBNI MI SILAMI

Na predlog Janeza Janše je Predsedstvo Republike Slovenije 18. marca ustanovilo Republiško koordinacijsko skupino. Koordinacijska skupina je imela nalogo usklajevanja vseh obrambnih priprav in je v vojni operativno vodila vse vojne operacije TO, policije in civilne obrambe. Med vojno sta organ neposredno vodila Janez Janša in Igor Bavčar (Švajncer 1993, 23).

Za uspešno usklajevanje organizacijskih priprav, preskrbe, zavarovanja in bojnega delovanja v vseh pokrajinah so 26. maja ustanovili še koordinacijske podskupine. Vodja podskupine je bil poveljnik 8. PŠTO major Viktor Krajnc, namestnika pa predstavnik policije Franc Bevc in Mladen Mrmolja kot koordinator civilne obrambe (Porš 2011, 436).

»Sodelovanje med TO, milico in civilno obrambo je potekalo v skladu s pripravljenimi načrti. Za koordinacijo med TO in Upravo za notranje zadeve je bil zadolžen častnik 8. PŠTO Celje, ki je svoje delo korektno opravil. Civilne strukture obrambe so z nami večinoma uspešno sodelovale. Problem je bil zaradi različnega nivoja odgovornosti različnih struktur« (Jeromel 2015).

Sodelovanje s Civilno obrambo, Oddelki za ljudsko obrambo in izvršnimi sveti je potekalo nemoteno. Naše potrebe so bile predvsem v zagotavljanju bivalnih prostorov, prehrani, zdravstveni oskrbi na terenu z oblikovanjem urgentnih ekip in v bolnišnični oskrbi, zagotavljanju transportnih vozil za enote in transport zajetih pripadnikov JLA, redno obveščanje preko Radia Slovenj Gradec in alarmiranje ob zračnih nevarnostih.

Sodelovanje s policijo je potekalo relativno dobro. Nekaj težav je bilo v tem, da za Koroško ni bila oblikovana posebna operativna skupina, tako kot je bila v Celju, ki je bila pristojna tudi za Koroško. (Fajmut 2015).

Z upravnimi organi se je bilo potrebno dogovoriti o delovanju civilne obrambe pri organiziranju blokad na cestah in letališčih, o oblikovanju materialnih rezerv, izključitvi infrastrukture vojaškim objektom in obveščanju javnosti (Krajnc 2001, 41).

Pri izpolnjevanju nalog oviranja komunikacij, za katere so bili po vojnem načrtu odgovorni Izvršni sveti občin, je prihajalo do nepravočasnih in netočno izpolnjenih aktivnosti (Jeromel 2015).

Območni štab TO Slovenj Gradec je pri izvajanju mobilizacije intenzivno sodeloval z vsemi organizacijami, ki bi lahko pripomogle k uspešno opravljeni nalogi. Najobsežnejše je bilo sodelovanje z občinami in njihovimi organi, saj se je to nanašalo na popolnjevanje z vojaškimi obvezniki, vozili za bojne enote, oskrbo enot na bojiščih, načrtovanje in postavljanje cestnih zapor, zagotavljanje razmestitvenih zmogljivosti, zdravstvene oskrbe, oskrbe in transporta ranjencev (Korent 2008, 98).

Poveljnik 83. ObŠTO, major Viktor Jeromel, je 21. junija z nalogami iz načrtov bojnega delovanja in načrtovanim delovanjem štaba seznanil načelnika Uprave za notranje zadeve Zvoneta Ulčaja in načelnika inšpektorata milice Mirka Kokola, onadva pa sta mu posredovala informacije o premikih enot JLA. Usklajevanje in seznanjanje z aktivnostmi in nalogami se je nadaljevalo tudi na sestanku 24. junija, kjer so bili prisotni poleg prej omenjenih tudi poveljnik posebne enote milice Marko Pogorevc in poveljnik voda vojaške policije 83. ObŠTO Zdenko Čas (Korent 2008, 9).

7.9 KOORDINACIJA 8. PŠTO – 83. ObŠTO – ENOTE TO

Zanesljive in neprekinjene zveze so zelo pomembne za vodenje in poveljevanje in so najpomembnejše v času bojnih nalog. S preoblikovanjem TO RS v aprilu leta 1991, ukinitvijo občinskih štabov in ustanovitvijo območnih štabov se je porušil sistem organizacije zvez na taktičnem nivoju. Na relaciji pokrajinski štab TO – območni štab TO so bile načrtovane predvsem radijske zveze. Območni štab pa je zagotovil tudi kurirske zveze, ki so bile zagotovljene dnevno (Teropšič 2011, 19–21).

Komunikacija z 8. PŠTO v Celju je potekala v skladu z načrtom zvez preko telefonov, radijskih postaj, teleprinterja, z osebnim poročanjem na sedežu in seveda preko častnika za koordinacijo, ki ga je naš štab poslal v PŠTO.

Ker 83. ObŠTO ni imel teleprinterja, so depeše prihajale na Občinski center zvez ali Upravo za notranje zadeve. Depeše je štab dobival prepozno, z zamudo ali pa sploh ne. Težave pri koordinaciji bojnih aktivnosti pa je povzročalo tudi neposredno vmešavanje nadrejenega štaba preko Uprave za notranje zadeve Slovenj Gradec v povelja enotam v bojih na Holmcu.

Večina enot 83. ObŠTO ni imela radijskih postaj, zaradi česar so bile telefonske linije preobremenjene in v kritičnih trenutkih ni bilo neposrednega neprekinjenega stika z večino enot (Jeromel 2015).

Zaradi pomanjkanja sredstev zvez, njihovega kratkega dosega in možnosti prisluha je bila komunikacija z enotami in v enotah otežena. Opremljanje s sredstvi zvez je temeljilo na dosegu območja OŠTO, ki pa so bili razformirani. Najbolje je bila opremljena 115. Protidiverzantska četa, ki je imela notranjo zvezo do oddelka, ostale enote pa do ravni voda. Tik pred vojno je štab sicer dobil omejeno število novejših zvez, od katerih je bila ena postaja mobilna in montirana v poveljniško vozilo.

Osnovne zveze s poveljniki enot so potekale preko telefonskih linij zasebnikov. Kjer je bila enota razmeščena, je morala imeti stalno dežurstvo na telefonu, vsako morebitno spremembo lokacije pa je morala javiti dežurnemu štabu (Fajmut 2015).

8 ODGOVORI NA RAZISKOVALNA VPRAŠANJA

V nadaljevanju bom poizkušal odgovoriti na raziskovalna vprašanja, ki sem si jih postavil ob začetku raziskovanja.

1. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Katere naloge je imel 83. ObŠTO?

Ob ustanovitvi 83. ObŠTO so bile prve naloge povezane z oblikovanjem območnega poveljstva, organiziranostjo, kadrovanjem, formiranjem in usklajevanjem novih formacij, iskanjem kadrovskih, materialnih, prostorskih rešitev, povečevanjem vpoklica enot TO na usposabljanje in njihovo opremljanje, dopolnitev mobilizacijskih načrtov, načrtov bojnega delovanja in sodelovanje z drugimi obrambnimi strukturami pri izvajanju oskrbe, oviranja komunikacij in delovanje infrastrukturnih sistemov (Krajnc 2001, 39–43).

Enote 83. ObŠTO so 25. junija imele glavno nalogo varovati komunikacijske poti proti meji ter pomagati posebnim enotam milice pri varovanju mejnih prehodov. Poleg tega so varovale sedeže upravnih organov za ljudsko obrambo, štiri skladišča TO, sedež 83. ObŠTO, carinarnico Dravograd, pretvornik Plešivec in blokirale vojašnico Bukovje pri Dravogradu (Korent 2008, 12).

2. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Na katere težave je 83. ObŠTO naletel ob svojem delovanju?

Ob mobilizaciji vozila niso bila dostavljena pravočasno, nekatera vozila so bila neprimerna, tehnično pomanjkljiva, brez goriva. Težave so povzročale preobremenjene telefonske zveze, pomanjkanje sredstev zvez (teleprinterja, radijskih zvez) je onemogočalo neprekinjen stik s podrejenimi enotami v kritičnih trenutkih in prispevalo k zamudi pri prejemanju depeš nadrejenih poveljstev. Nepravočasno in netočno izvajanje oviranja komunikacij s strani Izvršnih svetov občin je omogočalo nasprotniku

lažje premike. Pomanjkanje orožja in opreme pa je posledično pomenilo težje načrtovanje obrambe (Jeromel 2015).

Reorganizacija TO je bila z vzpostavitvijo ObŠTO izvedena prepozno, saj novi ObŠTO niso mogli polno zaživeti še pred osamosvojitveno vojno (Korent 2008, 8).

Osnovna pomanjkljivost reorganizacije je bila, da hkrati niso bile reorganizirane tudi enote TO, kar se je izkazalo med vodenjem bojnih aktivnosti, ko je ObŠTO zelo težko poveljeval velikemu številu samostojnih enot. V vojaški strategiji je bilo opredeljeno, da je poveljevanje uspešno in učinkovito z do desetimi podrejenimi enotami (Korent 2008, 97).

Premajhno število kosov orožja je pogojevalo mobilizacijo in načrtovanje sil za bojno uporabo. Zato je mobilizacija potekala postopoma, s pridobivanjem orožja. Poveljstvo je imelo med spopadom 42 podrejenih enot, tako veliko število je težko voditi tako v organizacijskem kot v tehničnem smislu. Zveze so bile pomanjkljive in kompatibilne z zvezami JLA, ovire kolon JLA niso bile branjene, zato se je kolona lahko hitreje prebijala (Fajmut 2015).

Med spopadom je imel 83. ObŠTO podrejenih 42 bojnih enot, velikega števila subjektov ni bilo mogoče v celoti uspešno voditi in usmerjati. Zaradi pomanjkanja orožja je bilo načrtovanje uporabe enot TO oteženo, saj so morale enote opravljati več vrst nalog in biti hkrati pripravljene za delovanje v različnih razmerah (Korent 2008, 34).

3. RAZISKOVALNO VPRAŠANJE: Ali je 83. ObŠTO uspešno opravil svoje naloge?

83. ObŠTO Slovenj Gradec je svoje naloge uspešno opravil. Zvezna milica in JLA nista uspeli prevzeti nadzora nad mejo z Avstrijo. Vseh 14 stražnic in vse mejne prehode so enote TO prevzele in zavarovale, vojašnico Bukovje pa blokirale. Vojašnico Bukovje je zadnji vojak JLA zapustil 27. 6. 1991. Uspešno je bilo izvedeno tudi zavarovanje doseženih uspehov (Jeromel 2015).

Glavni dejavniki pri uspešno opravljeni nalogi so bili visoka motiviranost, strokovna usposobljenost, poznavanje krajevnih razmer, iniciativnost, sodelovanje z milico in civilno strukturo ter izkoriščanje geografskih in topografskih značilnosti pokrajine. Evropski opazovalci (delegacija častnikov Organizacije za sodelovanje in varnost v Evropi) so pozitivno ocenili naše delo in uspehe ter jih primerjali s šolskim oziroma vzorčnim delovanjem (Fajmut 2015).

Cilji so bili doseženi v kratkem času, s slabšo oborožitvijo od nasprotnika, z minimalnimi izgubami in velikim vojnim plenom (Korent 2008, 31).

TO je uporabila taktiko delovanja enot in poveljstev, kot je bilo predpisano v pravilih za taktično uporabo enot TO in JLA skladno s konceptom SLO in DS, ob visoki motiviranosti in visoki javni podpori in z dobrim načrtovanjem in usposabljanjem v pripravah na zaščito suverenosti. Tudi opazovalci iz Evrope, ki so bili na krajih dogodkov, so postopke primerjali s šolskimi primeri in jih ocenili za odlične, saj so bile bojne in nebojne izgube ter žrtve manjše kot pri teoretičnih modelih spopada (Korent 2008, 41–44).

Enote JLA in zvezne milice so imele načrt »Plan postopanja Saveznog sekretariata za unutrašnje poslove – Rešenje o neposrednem preuizimanju poslova kontrole prelaženja državne granice na graničnom prelazu Prevalje«, s katerim bi blokirale slovensko mejo. Mejne enote JLA, okrepljene z desantirano enoto zvezne policije in oklepno-motorizirano kolono, bi morale prevzeti in zapreti vse mejne prehode, le železniški prehod v Prevaljah bi ostal odprt. Načrt so jim preprečile enote TO, enote mejne milice in posebne enote milice, ki so z uspešno blokado kolone, poveljstva mejnega odseka v Bukovju, zajetjem zveznih miličnikov ter zavarovanjem vseh mejnih prehodov in pomembnejših objektov uresničile svoje naloge in popolnoma prevzele pobudo (Korent 2008, 39).

Zmaga je bila dosežena z učinkovitim vodenjem, poveljevanjem in usklajevanjem bojnega delovanja med TO, organi za notranje zadeve in civilno obrambo (Kladnik 2007, 28).

9 LITERATURA

1. Bavčar, Igor. 2011. *Okoliščine nastanka in delovanja Maneverske strukture narodne zaščite*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.
2. Bebler, Anton. 2005. *Sodobno vojaštvo in družba*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
3. Beznik, Vincencij. 2011. *Organiziranost in vodenje Maneverske strukture narodne zaščite na državni ravni*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.
4. Borak, Neven, Zdenko Čepič, Vida Deželak Barič, Ervin Dolenc, Tone Ferenc, Jasna Fischer, Aleš Gabrič, Jure Gašparič, Bojan Godeša, Damijan Guštin, Milica Kacin Wohinz, France Kresal, Žarko Lazarevič, Boris Mlakar, Andrej Pančur, Jurij Perovšek, Jože Prinčič, Mateja Režek, Andrej Studen, Mojca Šorn, Tadeja Tomiňsek Rihtar, Nevenka Troha, Anka Vidovič-Miklavčič in Peter Vodopivec. 2005. *Slovenska novejša zgodovina 2: Od programa zedinjena Slovenija do mednarodnega priznanja Republike Slovenije 1848–1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
5. Blažič, Viktor., Bukovnik, Anton., Debeljak, Biserka., Kladnik, Tomaž., Pesek, Rosvita., Rupel, Dimitrij., ur. 2006. *Enotni v zmagi: osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Nova Revija.
6. Bučar, France. 2007. *Rojstvo države*. Radovljica: Didakta.

7. ---. 2011. *Čas velikih sprememb*. Radovljica: Didakta.
8. Čepič, Zdenko. 2011. Slovenija, moja država: država in državnost v mislih in dejanjih slovenske politike. V *Osamosvojitve 1991: država in demokracija na Slovenskem v zgodovinskih razsežnostih*. Ljubljana: Historia 20.
9. Čepič, Zdenko, Jure Gašparič, Damijan Guštin, Božo Repe in Uroš Svete. 2010. *Prikrita modra mreža : Organi za notranje zadeve Republike Slovenije v projektu MSNZ leta 1990*. Ljubljana: Inštitut za novejšo zgodovino.
10. Fajmut, Ožbalt. Intervju z avtorjem. Slovenj Gradec, 12. marec.
11. Gašparič, Jure. 2011. *Vloga organov za notranje zadeve v oblikovanju obrambnih sil Republike Slovenije*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.
12. Gažević, Nikola. 1975. *Vojna enciklopedija:9, Šparta – Tirana*. Beograd: Redakcija Vojne enciklopedije.
13. Grašič, Miroslava in Marjan Matjašič. 2006. *Človeka nikar: Maribor in severovzhodna Slovenija v osamosvojitveni vojni leta 1991*. Maribor: Dravska tiskarna.
14. Grizold, Anton. 1999. *Obrambni sistem Republike Slovenije*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve, Visoka policijsko-varnostna šola.
15. Janša, Janez. 1992. *Premiki: nastajanje in obramba slovenske države 1988–1992*. Ljubljana: Mladinska knjiga.
16. Jelušič, Ljubica. 1997. *Legitimnost sodobnega vojaštva*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
17. Jeromel, Viktor. 2015. Intervju z avtorjem. Mislinja, 13. marec.

18. Krajnc, Viktor. 2001. *Izpolnjena pričakovanja*. Celje: Založba Grafika Gracer in Viktor Krajnc.
19. Kolšek, Konrad. 2001. *Spomini na začetek oboroženega spopada v Jugoslaviji 1991*. Maribor: Obzorja.
20. Korent, Jože. 2008. *Koroška v vojni 1991: delovanje teritorialne obrambe, policije in civilnih struktur*. Slovenj Gradec: OZVVS Mislinjske doline.
21. Kladnik, Tomaž. 2007. *Slovenska vojska v službi domovine*. Ljubljana: Defensor.
22. ---, Bolfek, Boris., Mikulič, Albin., Brodnik, Ana., Kastelic, Gregor., Ravbar, Matjaž., Filipčič Rok., Premk Martin., Torkar, Blaž., Horvat, Mladen., Porš, Simona., Marković Zvezdan, ur. 2011. *Vojaška obramba Slovenije 1990–1991*. Ljubljana: Defensor.
23. Malešič, Marjan, Anton Grizold, Vinko Vegič, Iztok Prezelj, Igor Kotnik-Dvojmoč, Anton Bebler, Ljubica Jelušič, Maja Garb, Vladimir Prebilič, Iztok Kočevar. 2002. *Nacionalna in mednarodna varnost*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
24. Malešič, Marjan, Marko Polič, Iztok Prezelj, Vladimir Prebilič, Uroš Svete, Erik Kopač, Grega Repovš, Renata Kranjčec, Klemen Grošelj, Jelena Trifunovič, Drago Napotnik, Milivoj Dolščak, Julij Jeraj, Robert Kus, Milena Dobnik Jeraj, Denis Risman. 2004. *Krizno upravljanje in vodenje v Sloveniji*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
25. Mikulič, Albin. 2005. *Uporniki z razlogom*. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo RS, Slovenska vojska, Vojaški muzej.
26. Pesek, Rosvita. 2007. *Osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Nova revija

27. Pozvek, Anton., Boris Likar, Mitja Jankovič, Zdenko Čepič in Blaž Torkar. 2011. *20. Obletnica Manevrske strukture narodne zaščite – zbornik prispevkov in razprav*. Ljubljana: Zveza policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.
28. Prebilič, Vladimir in Damijan Guštin. 2006. *Boj na Holmcu: 27.–28. junij 1991 in Koroška v vojni za obrambo neodvisnosti*. Ljubljana: Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
29. Prunk, Janko in Martin Ivanič. 1996. *Osamosvojitve Slovenije*. Ljubljana: Založba grad.
30. Repe, Božo. 2002. *Jutri je nov dan: Slovenci in razpad Jugoslavije*. Ljubljana: Modrijan.
31. Sarnavsky, Aleksander., Franc Stele, Anton Blagšič, Tone Svetina, Tone Smolnikar, Bojan Končan, Demeter Perčič, Borut Ulčar, Tone Lipovšek, Igor Kvas, Božo Zupančič, Marjan Bergant, Marjan Križnik, Sašo Maticič, Janez Pinterič, Janez Benkovič, Aleš Slabe, Igor Brozovič, Franci Omerzu, Zvone Cvek, Pavle Žavbi, Miran Kozjek, Miloš Wahl, Miloš Omerzu in Miran Potočnik. 2001. *Hvala vam: ob 10. obletnici vojne za Slovenijo*. Domžale: Top tisk.
32. Slapar, Janez. 2002. Vodenje in poveljevanje v Teritorialni obrambi med osamosvojitveno vojno 1991. *Vojaška zgodovina 1/04*. Dostopno prek: http://www.slovenskavojska.si/fileadmin/slovenska_vojska/pdf/publikacije/vojzgod5_2004_1_7.pdf (2. februar 2014)
33. Svete, Uroš. 2011. *Vzpostavitev slovenskih obrambnih sil in njihovega vojaškega dela v letu 1990: manevrska struktura Narodne zaščite*. Ljubljana: Zveza

policijskih veteranskih društev Sever, Zveza veteranov za Slovenijo, Ministrstvo za notranje zadeve, Slovenska vojska/Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje, Inštitut za novejšo zgodovino.

34. Švajncer, Janez. 1992. *Teritorialna obramba Republike Slovenije*. Ljubljana: Viharnik.
35. Švajncer, Janez. 1993. *Obranili domovino*. Ljubljana: Viharnik.
36. Teropšič, Mitja. 2011. Ministrstvu za obrambo in Generalštabu Slovenske vojske za podelitev bojnih zastav. *Veteran* 45. Dostopno prek: http://www.zvvs.si/publikacije/VETERAN_45-2011_koncna_2_1.pdf (2. februar 2014).
37. Teropšič, Tomaž. 2011. *Bil sem zraven*. Brežice: Posavski muzej.
38. Vodopivec, Peter. 2006. *Od Pohlinove slovnice do samostojne države*. Ljubljana: Modrijan.

PRILOGE

PRILOGA A: POGOVOR Z OŽBALTOM FAJMUTOM (12. 2. 2015)

1. Kakšna je bila vaša vloga (formacijska dolžnost) v 83. ObmŠTO?

Kot načelnik štaba in hkrati namestnik poveljnika sem bil odgovoren za vodenje štaba–poveljstva kot celote, vključno s prištavnimi enotami. Težišče je bilo na operativnem načrtovanju delovanja, koordinaciji dela štaba, izvajanju operativnega dežurstva, vodenju delovne karte, obveščevalnem spremljanju in analizi stanja, realizaciji organizacijsko-mobilizacijskih nalog. Potekalo je sprotno spremljanje enot ter koordinacija delovanja ter sodelovanja z družbeno-politično skupnostjo in policijo. Sproti je bilo potrebno ocenjevati stopnjo bojne pripravljenosti enot in pripravljati predloge za odločanje poveljnika in realizacijo teh odločitev ter redno in izredno poročanje. Naloga je bila tudi spremljanje organizacije zvez in kripto zaščite ter med drugim tudi skrb za počitek članov štaba.

2. Katere so bile vaše najpomembnejše naloge v 83. ObŠTO pri pripravah na vojno?

V prvi fazi je bilo potrebno konsolidirati štab ter zagotoviti delovne pogoje, organizirati dežurno službo in izvajati varnostne ukrepe (uporaba dokumentov tajnega poveljevanja, zavarovanje štaba in poveljnika), reorganizirati poveljstva ukinjenih štabov (OŠTO) in prištavnih enot ter izdelati načrte mobilizacije in bojne uporabe (vojni načrt »Kamen 1–4), formirati in usposobiti novo oblikovane enote (enote za posebne namene EPN), izvajati vpoklice enot in specialistov na usposabljanje, izvajati operativne premike enot ob meji, izvajati koordinacijo z upravnimi organi (Oddelki za ljudsko obrambo), izvršnimi sveti ter realizacijo zahtev in povelj PŠTO.

3. Na katere težave ste naleteli pri opravljanju svojih nalog?

Osnovni problem je izhajal iz stanja po predaji orožja, katerega je ukazal takratni poveljnik PŠTO Koroške Mladen Mrmolja. Iz tega dejstva (premalega števila kosov orožja) je izhajala omejena uporaba sil – enot. Število oboroženih pripadnikov TO je pogojevalo načrtovanje sil za bojno uporabo. Enot, ki jih nismo mogli oborožiti, nismo mobilizirali. Zato je mobilizacija potekala sukcesivno glede na dobljeno orožje iz karavla, s katerim smo popolnjevali tudi tiste enote, ki so bile opremljene s puškami M 48. Maksimalno pozornost sem dajal usklajevanju dela in koordinaciji dela štaba, spremljanju ter analiziranju stanja v enotah, ki so bile na vpoklicu oziroma usposabljanju. Po vpoklicu rezervne sestave pa uvajanju v njihovo štabno vlogo ter zagotavljanju delovnih pogojev.

4. Katere naloge so bile najpomembnejše v pripravah 83. Območnega štaba teritorialne obrambe (83. ObŠTO) na vojno?

V začetnem delovanju je bil poudarek na organizaciji dela v štabu in zagotovitvi delovnih pogojev, organizaciji stalnega dežurstva, izvajanju varnostnih ukrepov, zaščiti oziroma zavarovanju objektov (sedež Območnega štaba, upravnih organov za obrambo, Carinska uprava, letališče Turiška vas), izdelavi načrtov mobilizacije in bojne uporabe, usposabljanju, demonstraciji sile z občasnim premeščanjem enot ter koordinaciji z upravnimi organi, izvršnimi sveti in realizaciji zahtev in povelj PŠTO.

5. Kako je 83. ObmŠTO prešel v vojno stanje?

Novo Območno poveljstvo je pričakalo spopad z JLA brez ustrezne oborožitve, z novo sestavo poveljstva in z razformiranimi občinskimi štabi. V fazi preoblikovanja pa so bile tudi že omenjene prištabne enote vojnih poveljstev Občinskih štabov.

V štabu, ki je bil sestavljen iz mirnodobne in rezervne sestave, je bilo po vojni formaciji poleg poveljnika in mene še 7 častnikov (1 v bolniški) ter 6 podčastnikov in 4 administratorke mirnodobne sestave. Iz rezervne sestave je bilo 9 častnikov in podčastnik, kar je predstavljalo problem pri izvajanju vseh aktivnosti. Novo formirano poveljstvo ni bilo dovolj izurjeno za timsko delo, kar se pridobi skozi različne oblike

usposabljanja za štabno delo. Začetna situacija je pokazala, da je bilo potrebno sprotno prilagajanje določenih odločitev (oviranje, desant zveznih miličnikov, zbirni center ipd.).

6. Katere so bile najpomembnejše začetne naloge 83. ObmŠTO med vojno?

Naj jih naštejemo le nekaj:

- Spremljanje situacije na karavlah in sosednjem ObmŠTO (Maribor–Ruše) ter aktiviranje terenske izvidniško-obveščevalne organizacije (TIOO), ki je bila v ukinjanju.
- Izvedba mobilizacije, za katero je bil ukaz po moji presoji izdan prepozno, kajti Radeljski Jod TO je bil ravno v fazi, ko je kolona peljala mimo–skozi mobilizacijsko zbirališče.
- Vzdrževanje bojne morale – blokada vojašnice, karavl in varovanje mejnih prehodov oziroma dostopov do le-teh.
- Oviranje glavne ceste pri Spodnji Vižingi (sedaj se imenuje Vas). Po naših načrtih bi morala Civilna Obramba izvesti oviranje že pri Ruti (vhod v dolino, ne pa izhod). Uporaba orožja je bila možna le ob napadu JLA, ki pa je bila na tem mestu v vsestranski premoči.
- Zajetje desantiranih zveznih miličnikov v Dravogradu (pridobitev dokumentov Zveznega sekretariata za ljudsko obrambo, ki so bili napisani še isti dan in so tako bili osnova za naše nadaljnje ukrepanje na Holmcu).
- Zaustavitev kolone in popoln nadzor nad njenim stanjem.
- Sodelovanje in sprejem Jod in Minometne čete 120 mm iz TO Velenje.
- Zračna obramba objektov in enot – repetitor na Plešivcu, Železarna Ravne, letališče v Turiški vasi in enote v Dravogradu.
- Oblikovanje novih enot Zračne Obrambe, Minometne čete 120 mm.

7. Kako je potekala komunikacija z enotami in Pokrajinskim štabom teritorialne obrambe v Celju?

Komunikacija z enotami in v enotah je bila zelo otežena zaradi pomanjkanja sredstev zvez. Sredstva zvez pa so bila omejena tudi na možnost prisluha in prekratkega dosega, ki ga je pogojevala konfiguracija terena. Opremljanje s sredstvi zvez je temeljilo na dosegu območja OŠTO, le-ti pa so bili razformirani. Najbolje je bila opremljena 115.

Protidiverzantska četa, ki je imela notranjo zvezo do oddelka, ostale enote pa do ravni voda. Tik pred vojno je štab sicer dobil omejeno število novejših zvez, od katerih je bila ena postaja mobilna in montirana v poveljniško vozilo. Za uporabo teh postaj smo napotili na izobraževanje posebnega strokovnjaka. Zelo dobro sodelovanje s policijo na področju zvez se je pokazalo v primeru napada na Holmcu, kjer so se miličniki vključili v sestav enote.

Osnovne zveze s poveljniki enot so potekale preko telefonskih linij zasebnikov. Kjer je bila enota razmeščena oziroma je imela poveljniško mesto, je morala imeti stalno dežurstvo na telefonu. Vsako morebitno spremembo lokacije pa je bilo potrebno javiti dežurnemu štabu.

Zveze s PŠTO so bile vzpostavljene po načrtih zvez in razen zamudne uporabe dokumentov TPE ni bilo težav. Podrobnejša obravnava zagotavljanja zvez bi bila v tem primeru preobširna.

8. Kako je potekalo sodelovanje s civilno obrambo in policijo?

Sodelovanje s Civilno Obrambo, z Oddelki za Ljudsko Obrambo in izvršnimi sveti je potekalo nemoteno. Naše potrebe so bile predvsem v zagotavljanju bivalnih prostorov, prehrani, zdravstveni oskrbi na terenu z oblikovanjem urgentnih ekip in v bolnišnični oskrbi, zagotavljanju transportnih vozil za enote in transporta zajetih pripadnikov JLA, redno obveščanje preko Radia Slovenj Gradec in alarmiranje ob zračnih nevarnostih.

Sodelovanje s policijo je potekalo relativno dobro. Nekaj težav je bilo v tem, da za Koroško ni bila oblikovana posebna operativna skupina, tako, kot je bila v Celju, ki je bila pristojna tudi za Koroško. Pretok podatkov je potekal z neposrednimi stiki poveljnika in preko častnika za povezavo. Pomanjkljivost vidim v neustreznem ravnanju pri stiku z zveznimi miličniki v Dravogradu oziroma njihovi neintervenciji. Pobudo za blokado in zajetje je takoj prevzel ObmŠTO. Sodelovanje pri napadu na karavlo Holmec je potekalo zgledno in učinkovito, čeprav so bile kasnejše interpretacije dogodkov s strani Zlatka Haliloviča »presežene«. Možnost za sodelovanje smo iskali tudi v primeru vpada v karavlo Sonjak, kjer bi se naj nahajala poveljujoča častnika, ki sta pobegnila s Holmca. Enote TO namreč niso bile opremljene z zaščitnimi jopiči, s čimer so bile opremljene PEM. Dobro je potekalo sodelovanje tudi pri prevzemanju karavla in pri transportu zajetih pripadnikov JLA.

9. Na katere težave je 83. ObmŠTO naletel pri opravljanju svojih nalog ?

Poveljstvo je imelo med spopadom pod poveljstvom 42 enot, tako veliko število subjektov je bilo težko voditi tako v organizacijskem smislu kot tehnično, saj smo bili skoraj brez ustreznih zvez, pa še tem je bilo možno prisluškovati, ker so bile kompatibilne z zvezami JLA. Zaradi omejenih količin orožja pa je bilo načrtovanje uporabe enot veliko težje. Predstavljajte si ta orkester, brez ustreznih instrumentov, ki se je oblikoval le mesec pred tem, da odigra svojo vlogo. Naštejem naj le nekaj težav:

- Prve težave so nastale pri oviranju kolone iz Maribora, ker je bila izdelava ovir v pristojnosti Civilne Obrambe oziroma izvršnih svetov posameznih občin. Pravilo je tudi, da ovira ni ovira, če ni branjena.
- Omejitve za izvedbo mobilizacije (pomanjkanje oborožitve, čas izvedbe).
- Odločitev za zajetje Zveznih policistov (pričakovano bi morala reagirati Uprava za notranje zadeve z Posebno enoto milice).
- Uporaba enot izven območja občin – enote iz Velenja, četa Protizračne obrambe Ravne, ki je bila »železarniška« enota iz vidika namembnosti in financiranja oborožitve.
- Hitre menjave prepovedi delovanja na cilje v zraku.
- Pridobivanje pogajalskih izkušenj, ki niso bile izvajane v procesih izobraževanja.

10. Kako ste reševali težave pri opravljanju nalog, predvsem pa pri hitrih spremembah na bojišču?

Spremljanje stanja v enotah in na bojišču smo izvajali z neposrednim stikom s poveljniki in obiskom enot na terenu ter častniki za povezavo, ki so bili napoteni v enote iz štaba. Za vzdrževanje visoke bojne morale smo enote večkrat menjali glede na čas angažiranja in po oboroženem spopadu. Pripadniki so bili za nekaj ur odpuščeni domov, da so se uredili in se fizično ter duhovno spočili. Ob določeni uri so se ponovno zbrali in bili pripravljeni za nadaljnje delovanje. Zaradi visoke dinamike dogodkov je

bilo potrebno hitro odločanje. Štabni procesi sprejemanja odločitev v klasični obliki niso bili možni. Presoja in odločanje sta potekala večinoma po skrajšani metodi oz. ožjim delom prisotnih častnikov ali neposredno na terenu. Glede na zahteve nadrejenega poveljstva je bilo prisotno tudi omejevanje poveljniške iniciative. Kot posebnost se je delovanje naših enot izrazilo v oblikovanju operativnih oziroma bojnih skupin za izvedbo določenih nalog, predvsem pri napadu na Holmec ter v Dravogradu in v oblikovanju operativnih skupin po občinah. Iz rezervne sestave razformiranih OŠTO smo sestavili tim 4–5 častnikov (operativa, logistika, obveščevalna varnost), ki so oskrbovali enote na svojem območju.

11. Kateri so bili po vašem mnenju najpomembnejši uspehi 83. ObmŠTO med vojno?

Kot uspešen ocenjujem nemoten prehod enot v pripravljenosti v vojno stanje ter uspešno izvedbo mobilizacije z visoko stopnjo udeležbe.

Pomembna je bila organizirana uporaba enot kot celote, organiziranje bojnih skupin, odlično sodelovanje s sosednjimi enotami TO, izvajanje nalog po načelu sorazmernosti, vsestranskosti, odločnosti v prevzemanju iniciative s čim manjšimi izgubami. V teoretičnem modelu spopada konkretnih sil bi bilo število izgub v primerjavi z dejanskim stanjem bistveno višje.

Ves čas smo imeli popoln nadzor nad stanjem v območju pristojnosti. Zagotovljeni so bili vsi ukrepi za ohranjanje visoke bojne morale ter varnosti. Uspešno so bila izvedena pogajanja z JLA, ki je poizkušala na vsak način realizirati svojo nalogo.

V končni fazi je odraz uspešnosti tudi število podeljenih bojnih znakov in deloma tudi medalj.

12. Ali je torej 83. ObmŠTO uspešno opravil svoje naloge?

83. Območni štab je svoje naloge opravil uspešno. Glavni dejavniki pri tem so bili visoka motiviranost, strokovna usposobljenost, poznavanje krajevnih razmer, iniciativnost, sodelovanje z milico in civilno strukturo ter izkoriščanje geografskih in topografskih značilnosti pokrajine.

Delegacija častnikov Organizacije za varnost in sodelovanje v Evropi (evropski opazovalci) je med svojim obiskom štaba in enot zelo pozitivno ocenila naše delo in

uspehe, ki so jih primerjali s šolskim oziroma vzorčnim delovanjem ter spoštovanjem mednarodnih konvencij.

13. Ali ste uspešno opravili svoje naloge?

Ocenjevanja samega sebe ne bi rad komentiral. Vsekakor pa so izvedene aktivnosti in doseženi rezultati pokazatelji, ki kažejo na to, da je bilo ob sodelovanju vseh pripadnikov TO, civilne obrambe, policije in prebivalcev, ki so nudili prostorske zmogljivosti in materialno tehnična sredstva, doseženo zelo veliko in bistveno nad slovenskim povprečjem.

Z zadovoljstvom lahko ugotavljam, da sem imel možnost omiliti posledice nerazumnih ravnanj, ki so nastale z odločitvijo za predajo orožja in da sem lahko uporabil vsa vojaškostrokovna znanja, ki sem jih pridobil na številnih usposabljanjih ter pri praktičnem delu s poveljstvi in enotami TO od leta 1976 dalje. S svojim analitičnim pristopom in umirjenostjo sem uspel amortizirati nekatere panične reakcije nadrejenih in podrejenih častnikov. Za pozitivno ocenjujem tudi to, da je poveljnik ObmŠTO Viktor Jeromel sprejel vse moje predlagane rešitve. Z mirno vestjo tudi lahko argumentiram vsako moje ukrepanje pred, med in po izvedenih aktivnostih 83. ObmŠTO.

PRILOGA B: POGOVOR Z VIKTORJEM JEROMLOM (13. 2. 2015)

1. Kakšna je bila vaša vloga (formacijska dolžnost) v 83. ObmŠTO?

Bil sem poveljnik 83. Območnega štaba teritorialne obrambe Slovenj Gradec.

2. Katere so bile vaše najpomembnejše naloge v 83. ObŠTO pri pripravah na vojno?

Najpomembnejše naloge so bile:

- Kadrovska popolnitev štaba, izdelava vojnega načrta uporabe enot in načrta preskrbe enot ter ju uskladiti z drugimi obrambnimi strukturami (občina, milica).
- Formiranje enot TO in popolnitev z moštvom, orožjem in materialno tehničnimi sredstvi.
- Seznanjanje poveljnikov z nalogami njihovih enot, ti so nato izdelali načrt za bojno delovanje.
- Usposabljanje in urjenje enot za izvedbo nalog po obrambnem načrtu.
- Sodelovanje z drugimi obrambnimi strukturami območja pri pripravi vojnih načrtov izvršnih svetov, načrtov oviranja, preskrbi z nebojnimi sredstvi.

3. Na katere težave ste naleteli pri opravljanju svojih nalog?

Težav je bilo kar precej:

- Ob mobilizaciji nekateri »dajalci« vozil niso pravočasno dostavili vozil, nekatera vozila niso bila primerna, nekatera so bila tehnično pomanjkljiva, brez goriva in podobno.
- Večina enot ni imela radijskih postaj, telefonske linije so bile preobremenjene zaradi prevelikega števila enot na zvezi. Neposrednega neprekinjenega stika z večino enot v najbolj kritičnih trenutkih nismo imeli.
- Depeše so prihajale na Občinski center zvez ali Upravo za notranje zadeve, saj Območni štab ni imel teleprinterja. Tako smo depeše dobivali prepozno, z zamudo ali pa sploh ne, večinoma pa prepozno.
- Neposredno vmešavanje nadrejenega štaba preko Uprave za notranje zadeve Slovenj Gradec v povelja enotam v bojih na Holmcu.
- Nepravočasno in netočno izpolnjevanje nalog oviranja komunikacij odgovornih Izvršnih svetov občin po vojnem načrtu.
- Naše enote so imele iste uniforme kot JLA, le znak na kapi je bil naš.
- Nismo imeli dovolj protioklepnega orožja in raket za protizračno obrambo.

4. Katere naloge so bile najpomembnejše v pripravah 83. Območnega štaba teritorialne obrambe (ObmŠTO) na vojno?

Najpomembnejše naloge v pripravah na vojno so bile: formiranje štaba in kadrovska popolnitev, izdelava vojnih načrtov za delovanje TO, seznanitev poveljnikov enot z bojnimi nalogami na terenu in rajonom uporabe, seznanitev drugih obrambnih struktur (milica, izvršni sveti) z nalogami TO, načrt zagotovitve nebojnih sredstev posameznim enotam TO na območju uporabe s strani izvršnih svetov.

5. Kako je 83. ObmŠTO prešel v vojno stanje?

83. Območni štab TO Slovenj Gradec je prešel v vojno v izredno neugodnih razmerah. Štab še ni bil popolnjen z vsemi častniki, že smo prešli v vojno stanje in tudi kar v spopade z agresorjem.

6. Katere so bile najpomembnejše začetne naloge 83. ObmŠTO med vojno?

Najpomembnejše naloge med vojno so bile:

- Mobilizacija enot in premik v rajon operacije v skladu z vojnim načrtom in trenutno situacijo.
- Zavarovanje komunikacij, ki vodijo k meji, in pomoč milici pri zavarovanju mejnih prehodov.
- Blokada vojašnice Bukovje in stražnic na avstrijski meji.
- Blokada komunikacije Maribor–Dravograd, ceste Vitanje–Dolič, Velenje–Slovenj Gradec, oviranje na letališču Turiška vas in obramba oddajnika Plešivec.
- Preprečitev prehoda oklepni koloni JLA na mejne prehode in spopad s kolono.
- Prezem vseh mejnih stražnic.
- Zajetje desanta Zvezne milice v Dravogradu.
- Organiziranje in vodenje Zbirnega centra za vojne ujetnike.

7. Kako je potekala komunikacija z enotami in Pokrajinskim štabom teritorialne obrambe v Celju?

Z 8. PŠTO v Celju je komunikacija potekala v skladu z načrtom zvez preko telefonov, radijskih postaj, teleprinterja in osebnim poročanjem na sedežu in seveda preko častnika za koordinacijo, ki ga je naš štab poslal v PŠTO.

8. Kako je potekalo sodelovanje s civilno obrambo in policijo?

Sodelovanje med TO, milico in civilno obrambo je potekalo v skladu s pripravljenimi načrti. Za koordinacijo med TO in Upravo za notranje zadeve je bil zadolžen častnik 8. PŠTO Celje, ki je svoje delo korektno opravil. Civilne strukture obrambe so z nami večinoma uspešno sodelovale. Problem je bil zaradi različnega nivoja odgovornosti različnih struktur.

9. Na katere težave je 83. ObmŠTO naletel pri opravljanju svojih nalog ?

Težav je bilo kar precej:

- Ob mobilizaciji nekateri »dajalci« vozil niso pravočasno dostavili vozil, nekatera vozila niso bila primerna, nekatera so bila tehnično pomanjkljiva, brez goriva in podobno.
- Večina enot ni imela radijskih postaj, telefonske linije so bile preobremenjene zaradi prevelikega števila enot na zvezi. Neposrednega neprekinjenega stika z večino enot v najbolj kritičnih trenutkih nismo imeli.
- Depeše so prihajale na Občinski center zvez ali Upravo za notranje zadeve, saj Območni štab ni imel teleprinterja. Tako smo depeše dobivali prepozno, z zamudo ali pa sploh ne, večinoma pa prepozno.
- Neposredno vmešavanje nadrejenega štaba preko Uprave za notranje zadeve Slovenj Gradec v povelja enotam v bojih na Holmcu.
- Nepravočasno in netočno izpolnjevanje nalog oviranja komunikacij odgovornih Izvršnih svetov občin po vojnem načrtu.
- Naše enote so imele iste uniforme kot JLA, le znak na kapi je bil naš.
- Nismo imeli dovolj protioklepnega orožja in raket za protizračno obrambo.

10. Kako ste reševali težave pri opravljanju nalog, predvsem pa pri hitrih spremembah na bojišču?

Posamezne enote smo iz rajona razmestitve z vpoklicanimi avtobusi prepeljali v rajon uporabe. Po odobritvi PŠTO Celje smo se z ObŠTO Velenje dogovorili za pomoč določenih enot v rajonih delovanja, iz katerih smo zaradi hitrega posredovanja morali premakniti naše enote, ki bi morale po načrtu tam delovati.

Ob mobilizaciji smo poskrbeli za zamenjavo neustreznih vozil in odpravo pomanjkljivosti.

Oviranje so izvajale enote samo v rajonu uporabe, kjer jih ni opravil civilni sektor, oziroma smo enote prerazporedili na netočno postavljene ovire.

Z zasegom orožja JLA na stražnicah smo oborožili svoje enote, preskrbo z nebojnimi sredstvi, prehrano, pa smo izvajali preko kuhinj tovarn v Slovenj Gradcu.

11. Kateri so bili po vašem mnenju najpomembnejši uspehi 83. ObmŠTO med vojno?

Najpomembnejši uspehi so bili:

- Uspešna izvedba mobilizacije enot in premik enot v rajone uporabe skladno z vojnim načrtom in trenutno situacijo.
- Zavarovanje komunikacij, ki vodijo k meji, in pomoč milici pri zavarovanju in prevzemu mejnih prehodov, spopad Holm.
- Blokada vojašnice Bukovje in prevzem 14 mejnih stražnic na avstrijski meji že 2. julija.
- Blokada komunikacije Maribor–Dravograd, ceste Vitanje–Dolič, Velenje–Slovenj Gradec, oviranje na letališču Turiška vas in obramba oddajnika Plešivec.
- Zaustavitev oklepne kolone.
- Uspešno pogajanje s predstavniki JLA o prekinitvi ognja, odhodu oklepne skupine in predaji objektov JLA.
- Zajetje desanta Zvezne milice v Dravogradu.
- Organiziranje in vodenje Zbirnega centra za vojne ujetnike.

12. Ali je torej 83. ObmŠTO uspešno opravil svoje naloge?

83. Območni štab Slovenj Gradec je uspešno opravil svoje naloge. Zvezna milica in JLA nista uspeli prevzeti nadzora nad mejo z Avstrijo. Vseh 14 stražnic in vse mejne prehode smo prevzeli in zavarovali z enotami TO, vojašnico Bukovje pa blokirali. Meja in celo območje Koroške je bila v naših rokah že od 2. julija 1991, vojašnico Bukovje

pa je zapustil zadnji vojak JLA 27. 6. 1991. Uspešno smo izvedli tudi zavarovanje doseženih uspehov.

13. Ali ste uspešno opravili svoje naloge?

Svoje naloge sem uspešno opravil in sem ponosen na uspehe. Cilje smo dosegli v kratkem času, s slabšimi bojnimi sredstvi od nasprotnika, minimalnimi izgubami in velikim bojnim plenom. Slovenija je postala samostojna država, danes članica Evropske skupnosti narodov.